

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

**Daň z příjmů fyzických osob – praxe ve vybraných
zemích a dopady zdanění**

**Personal income tax – practice in selected countries
and the effects of taxation**

Bc. Marcela Horáčková

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Daň z příjmů fyzických osob – praxe ve vybraných zemích a dopady zdanění“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 24. dubna 2022

v. r. Marcela Horáčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, paní Ing. Marii Černé, Ph.D., za veškerý čas, který mi poskytla, a cenné rady, které mi pomohly k vypracování této práce.

Obsah

Úvod	6
1 Cíle a metodika práce	7
2 Daň	8
2.1 Funkce daní	8
2.2 Klasifikace daní.....	9
2.3 Daňový systém	9
2.4 Daňová soustava.....	10
3 Legislativní rámec zdanění příjmů fyzických osob v České republice	11
3.1 Subjekt daně	12
3.2 Předmět daně.....	12
3.3 Osvobozené příjmy	13
3.4 Základ daně	13
3.5 Daňová ztráta	14
3.6 Příjmy ze závislé činnosti.....	15
3.7 Příjmy ze samostatné výdělečné činnosti.....	16
3.7.1 Výdaje v prokázané výši.....	18
3.7.2 Paušální výdaje	20
3.7.3 Paušální daň	23
3.7.4 Rozdělení příjmů a výdajů na spolupracující osobu.....	26
3.8 Příjmy z kapitálového majetku.....	27
3.9 Příjmy z nájmu	28
3.10 Ostatní příjmy	28
3.11 Záloha na daň z příjmů a platba daně.....	29
3.12 Sazba daně	30

3.13	Daňové priznání.....	31
3.14	Nezdanitelná část základu daně.....	31
3.15	Slevy na dani a daňová zvýhodnění	34
3.16	Obecný postup při výpočtu daně z příjmů fyzických osob	36
3.17	Sociální pojištění	37
3.17.1	Sociální zabezpečení.....	38
3.17.2	Veřejné zdravotní pojištění.....	40
3.18	System zdaňování osobních příjmů v Německu	40
4	Analýza zdaňování osobních příjmů.....	45
4.1	Zdanění příjmů ze závislé činnosti.....	45
4.1.1	Zdanění příjmů ze závislé činnosti v Německu a srovnání s Českou republikou	56
4.2	Možnosti zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti	60
4.2.1	Zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti a nájmu v Německu a srovnání s Českou republikou.....	73
4.3	Shrnutí provedené analýzy	76
	Závěr	80
	Seznam použitých zdrojů	81
	Seznam tabulek	85
	Seznam obrázků.....	88
	Seznam zkratek.....	89
	Přílohy	
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

V každém státu jsou daně velmi důležitým tématem a každý stát musí řešit daňovou legislativu, kterou je třeba stále obměňovat a její úpravy jsou velmi dynamické. Tento fakt nabádá k analyzování legislativních změn a jeho dopadu. Tato práce, jak její název napovídá, se věnuje dani z příjmů fyzických osob a její praxi ve vybraných zemích s ohledem na dopad zdanění na poplatníka.

Práce je obsahově strukturována do čtyř kapitol. V první kapitole je vymezen hlavní cíl práce, kterým je posoudit daňový dopad na poplatníka daně z příjmů fyzických osob s ohledem na legislativní změny a dále pak porovnat danou oblast se systémem zdanění v jiné zemi. Následují dílčí cíle práce a bližší specifikace metodických postupů, které jsou v této diplomové práci použity. Druhá kapitola je věnována teoretickému vstupu do zkoumané problematiky a obsahuje vymezení základních pojmů daňové teorie. Třetí kapitola se již věnuje legislativnímu rámci daně z příjmů fyzických osob v České republice a všem důležitým pojmům, které s daní z příjmů fyzických osob souvisí. V této kapitole jsou zároveň shrnuty základní pojmy systému zdaňování osobních příjmů v Německu. Kapitola 4 se věnuje realizaci analýzy zdanění osobních příjmů, respektive demonstraci daňového dopadu na poplatníky daně z příjmů, nejprve v České republice a poté ve srovnání se systémem zdaňování osobních příjmů ve vybraném státu, kterým je Německo. Závěr této kapitoly je věnován shrnutí řešené problematiky a závěrům provedené analýzy.

1 Cíle a metodika práce

Hlavním cílem této práce je posoudit, na základě provedené analýzy, daňový dopad daně z příjmů fyzických osob na poplatníka této daně v České republice a jeho změny související s vývojem legislativy v oblasti daní, dále pak provést porovnání situace ve sledované oblasti s vybranou zemí Evropské Unie, konkrétně s Německem.

Vyjma hlavního cíle má tato práce stanoveny rovněž dílčí cíle. Prvním dílčím cílem je provést literární rešerši v oblasti problematiky zdaňování příjmů, zaměřené na vymezení základních pojmů z této oblasti. Druhý dílčí cíl představuje charakteristiku daňového systému České republiky se zaměřením na daň z příjmů fyzických osob z pohledu vývoje legislativy a dopadů do ekonomiky. Třetím dílčím cílem této práce je analyzovat systém zdaňování příjmů fyzických osob v České republice a vybraných zemích z pohledů dopadů na daňové poplatníky pomocí demonstrace problému na konkrétních příkladech. Následuje čtvrtý dílčí cíl, tedy vyhodnocení provedené analýzy. Poslední, pátý dílčí cíl je shrnutí řešené problematiky a formulování závěrů.

K dosažení cílů této práce jsou pro teoretickou část práce zvoleny metodické postupy literární rešerše a deskripce z dostupných tuzemských i zahraničních zdrojů. Ve vlastní části práce se objeví metody analýzy a komparace. Analýza bude provedena formou demonstrace konkrétních příkladů na jednotlivých daňových poplatnících, za účelem zjištění jejich daňového zatížení z pohledu legislativních úprav a tedy rozdílných podmínek. Další metoda použitá v této práci bude komparace, respektive srovnání dopadů na daňové poplatníky s legislativní úpravou v jiné zemi, konkrétně v Německu.

2 Daň

Na pojem daň lze nahlížet ze dvou hledisek, a sice z právního a ekonomického hlediska, jak tvrdí Maaytová, Ochrana, Pavel a kolektiv (2015). Z pohledu ekonomického tedy lze na daň nahlížet jako na zákonem určenou platbu, která je „nedobrovolná, nenávratná a pravidelně se opakuje“ (Urban, 2015, s. 375). Ostatně k této definici se připojuje i Kubátová (2018), která doplňuje tuto definici o daňové určení, tedy o tvrzení, že daň plyne do veřejného rozpočtu. Mezi další znaky daně patří i neúčelnost, tedy skutečnost, že platba daně nemá žádný konkrétní účel a neekvivalentnost, neboli nevyužití možnosti protiplnění (Boháč, 2011).

U pojmu daně ale neexistuje jednotná definice, takže se lze setkat i s definicí, která daň chápe jako „zákonem předem stanovenou částku, kterou se odčerpává na nenávratném principu část nominálního důchodu ekonomického subjektu“ (Široký, 2016, s.11).

Smith (2015) považuje za klíčovou charakteristiku v moderních daňových systémech parametr daně, což vysvětluje tím, že se veškeré danění řídí legislativou.

Obecně lze tedy na základě těchto definic odvodit, že daň je opakující se peněžité plnění, které je ze zákona povinné. Zároveň se daň nevrací zpět, nemá konkrétní účel ani protiplnění a je příjmem veřejného rozpočtu.

2.1 Funkce daní

Na funkcích daní se shodují autoři Kubátová (2018) i Široký (2016). Podle obou autorů plní daně ve veřejných financích především tři hlavní funkce:

- alokační,
- redistribuční,
- stabilizační.

Alokační funkce se týká umístění vládních výdajů a jejich ideální rozdělení mezi veřejnou a soukromou spotřebu. Může tak znamenat změnu v efektivním rozložení finančních prostředků do jednotlivých odvětví, tedy ubrat tam, kde prostředky přebývají a přidat prostředky do toho odvětví, kde chybějí.

Funkce redistribuční má za úkol přesunout část důchodu a bohatství od bohatší populace k té chudší v podobě transferů. Mnoho lidí si stěžuje, že rozdělení důchodu a bohatství není spravedlivé, na což tato funkce reaguje.

Poslední, stabilizační funkce, slouží ke zmírnění cyklických vlivů v ekonomice. Tato funkce je velmi kontroverzní a vedou se spory o to, zda právě snaha o stabilitu nevyvolává v ekonomice nestabilitu. Zároveň je tato funkce podmíněna tvorbou rezerv na „horší časy“.

Některé další publikace, například Vančurová, Láchová a Zídková (2020) doplňují tyto tři funkce o další, které považují za základní, a sice

- fiskální,
- stimulační.

Fiskální funkci tyto autorky považují za primární funkci, jejímž účelem je naplnění veřejného rozpočtu.

Funkce stimulační slouží především k poskytování daňových úspor daňovým subjektům či naopak nastavuje vyšší zdanění. Tato funkce má tedy dvojí charakter. Může být využita stimulace pozitivní i stimulace negativní.

2.2 Klasifikace daní

Daně lze klasifikovat dle několika různých hledisek, základní dělení se váže k příjmu daňového poplatníka. Daně lze z tohoto hlediska rozdělit na daně přímé a nepřímé. Přímá daň je hrazena přímo z příjmu poplatníka a zároveň se předpokládá, že by obecně neměla být přesunuta na jiného daňového poplatníka (Tepperová & Zídková, 2017). K přímým daním Široký (2016) dodává, že jsou tyto daně adresné a berou v potaz majetkovou a příjmovou situaci poplatníka. Kubátová (2018) pak rozšiřuje rozdělení přímých daní na daně důchodové a majetkové.

Naopak nepřímá daň se platí z ceny účtované zákazníkovi. Daňové břemeno fakticky nese zákazník, nikoli plátce, ten pouze daň za poplatníka odvede správci daně (Tepperová & Zídková, 2017). Nepřímá daň tak vzniká z nákupu nebo spotřeby dané komodity, daň je vybírána a placena z cen zboží, služeb apod. Na rozdíl od přímé daně je tato daň neadresná (Široký, 2016).

2.3 Daňový systém

Základní definicí daňového systému v České republice je zdanění příjmů, spotřeby a majetku (Maaytová, Ochrana, Pavel & kolektiv, 2015). Rozsáhlejší definici uvádějí Vančurová, Láchová a Zídková (2020, s. 53), podle kterých je daňový systém „souhrn

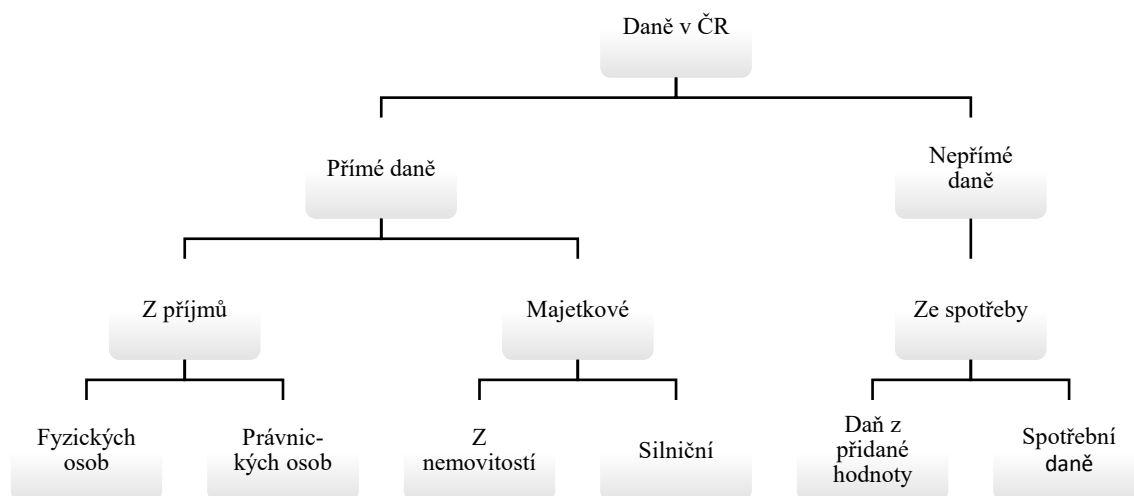
všech daní, které se na daném území, zpravidla státním, vybírají. Daňový systém zahrnuje rovněž vztahy mezi jednotlivými daněmi a pravidla, podle kterých se daně vybírají.“ Do daňového systému tak dle této definice patří všechny platby, které musí ekonomické subjekty odvádět a zároveň splňují vlastnosti daně, které jsou uvedeny v kapitole 2.1. Mezi tyto platby se tak kromě daní řadí například i pojistné na sociální pojištění nebo místní poplatky.

Tepperová a Zídková (2017) vnímají daňový systém jako důležitý z hlediska přínosu příjmů do veřejného sektoru, což je důležité pro jeho fungování. Daňový systém taktéž ovlivňuje chování daňových poplatníků a tím i celou ekonomiku.

2.4 Daňová soustava

Pojem daňová soustava bývá často zaměňován s daňovým systémem, jehož výklad je přiblížen v předcházející kapitole. Daňová soustava České republiky vznikla jejím uzákoněním 1. 1. 1993 a je tvořena konkrétními daněmi (ManagementMania.com, 2016). V roce 2020 prošla tato soustava mírnou úpravou, neboť v tomto roce došlo ke zrušení daně z nabytí nemovitých věcí pro všechny případy, ve kterých došlo k nabytí právních účinků vkladu nemovitostí do katastru v září 2020 a později (Finanční správa, 2020). Celou daňovou soustavu, platnou od roku 2021 zobrazuje následující schéma.

Obrázek 1 Schéma daňové soustavy v ČR

Zdroj: Finanční správa (2021)

3 Legislativní rámec zdanění příjmů fyzických osob v České republice

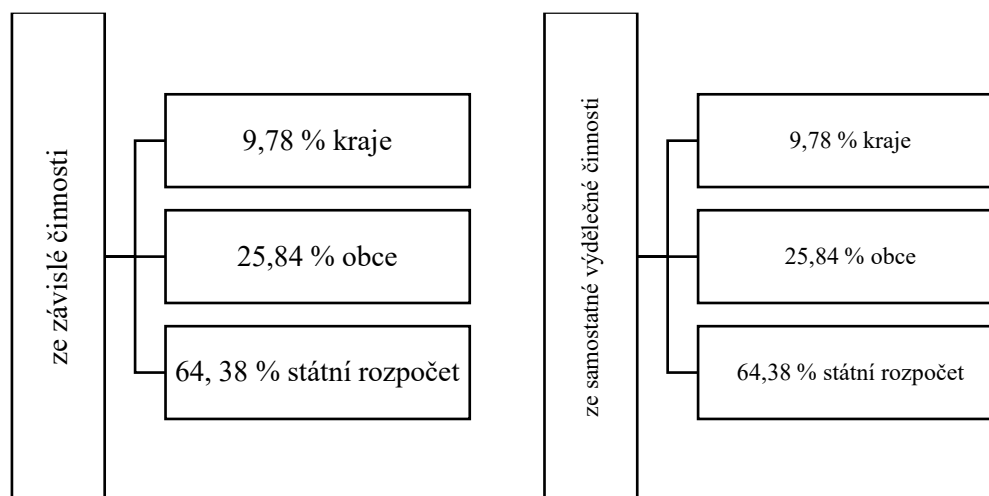
Následující část této diplomové práce je věnována základním pojmům z oblasti danění příjmů v tuzemsku. Definování těchto pojmů pomáhá vymezit základní problematiku daňového systému v České republice, respektive problematiku daně z příjmů fyzických osob, která je upravena zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, dále jen jako ZDP.

Daň z příjmů fyzických osob má ve světě dlouhou historii, neboť poprvé byla zavedena v roce 1799 v Anglii na podporu financování válek. Nejprve byly lidem zdaňovány pouze příjmy ze zisku, o čtyři roky později se ale zdanění rozrostlo na všechny příjmy. Jiných vyspělých zemí se zavedení této daně začalo dotýkat na přelomu 19. a 20. století. Za tu dobu prošla tato daň celou řadou reforem, které měly za úkol zjednodušit celý systém této daně. V 90. letech 20. století se již začínala důchodová daň formovat do optimální podoby, která odpovídala potřebám tržních ekonomik. Konzistentní systém vznikl v České republice v roce 1993, kdy nabyly účinnosti nové daňové zákony a tato daň byla zavedena s cílem zdanit příjmy z tuzemska i ze zahraničí u každého jednotlivce tak, aby neexistoval rozdíl mezi zdaněním příjmů, které mají odlišný zdroj (Kubátová, 2018; Vančurová, 2013).

Definice daně z příjmů fyzických osob dle Maaytové, Ochrany, Pavla a kolektivu (2015, s. 118) „je uvalována na příjmy jednotlivců, fyzických osob - daňových poplatníků“. Podobně popisuje tuto daň i Široký (2016), který poznamenává, že daň z příjmů fyzických osob je daň toková, neboli je projevem změn v důchodech poplatníků za určité daňové období. Kubátová (2018) dokonce považuje zdanění osobních příjmů za nejdůležitější daň v mnoha zemích, neboť ji na první místo v klasifikaci daní řadí i OECD. Osobní důchodová daň se vyznačuje svou mírou komplexnosti, spravedlnosti a ekonomické efektivnosti.

Rozpočtové určení dvou největších druhů příjmů daně z příjmů fyzických osob za rok 2021 zachycuje schéma níže. Z obrázku je tedy patrné, že nejvýznamnější daňové příjmy do rozpočtů plynou z příjmů ze závislé činnosti a z příjmů ze samostatné výdělečné činnosti, včetně paušální daně, mají stejné rozpočtové určení (Finanční správa, 2022).

Obrázek 2 Rozpočtové určení dvou nejvýznamnějších složek daně z příjmů fyzických osob 2022

Zdroj: Finanční správa (2022)

K porozumění dani z příjmů a všech jejích náležitostí je třeba definovat a vymežit několik pojmů a skutečností, jež budou obsahem následujících kapitol.

3.1 Subjekt daně

Daňovým subjektem je každá fyzická osoba, která má povinnost daň přiznat, platit nebo odvádět. Nositelem daňového břemene je v tomto případě poplatník, fyzická osoba, z jehož důchodu je daň stanovena (Vančurová, 2013). Poplatník je mimo jiné definován i v §2 ZDP, který říká, že poplatníkem daně je v České republice osoba, která je zároveň daňovým rezidentem nebo nerezidentem. Poplatník jakožto daňový rezident, je charakterizován jako osoba s trvalým bydlištěm v tomto státě či se tady obvykle zdržuje. Tím se rozumí, že osoba pobývá v tuzemsku minimálně 183 dnů v daném kalendářním roce a nezáleží na tom, zda je to souvislých 183 dnů či několik období (Marková, 2022). Sojka (2017) dodává, že rezidentem se lze stát i před uplynutím této doby, a to, pokud si poplatník pronajme či koupí byt na území České republiky za účelem trvale zde pobývat. Plátce daně je osoba povinná k odvodu daně vybrané či sražené u poplatníka.

3.2 Předmět daně

„Předmětem daně musí být veškeré příjmy, tedy nejen příjmy peněžní, ale i ty nepeněžní či dosažené směnou, bez ohledu na složitost prokazování takových příjmů či jejich hodnoty.“ (Radvan, Mrkývka, & kolektiv, 2016, s. 45)

Vančurová, Láchová a Zídková (2020) se s touto definicí ztotožňují a dodávají, že ve zkratce lze za příjem považovat vše, co zvyšuje majetek poplatníka.

V ZDP je předmět daně definován v § 3, kde je vymezeno pět kategorií příjmů. Tyto kategorie, včetně příslušných paragrafů jsou znázorněny v následujícím schématu.

Obrázek 3 Druhy příjmů dle § 3 ZDP

§ 6 příjmy ze závislé činnosti

§ 7 příjmy ze samostatné činnosti

§ 8 příjmy z kapitálového majetku

§ 9 příjmy z nájmu

§ 10 ostatní příjmy

Zdroj: zpracováno autorkou dle Markové (2022), 2022

3.3 Osvobozené příjmy

Příjmy, které jsou od daně osvobozené, jsou primárně definovány v § 4 ZDP. Tento paragraf je velmi rozsáhlý a čítá přes 70 různých forem osvobozených příjmů. Vančurová (2013) rozděluje osvobozené příjmy na prosté a částečné. Prostý osvobozený příjem je osvobozený v plné výši, respektive v plném rozsahu. Částečné osvobození se týká příjmů, které mají osvoboditelnou pouze část předmětu daně. Vančurová a Zídková (2019) tvrdí, že zhruba třetina příjmů domácností je od daně z příjmů fyzických osob osvobozena. Tyto autorky rozdělují osvobozené příjmy jinak. První skupina má sociální charakter, jedná se zpravidla o stipendia. Další skupina je tvořena příjmy z prodeje majetku včetně pojistných plnění či náhrad škod. Poslední skupinou jsou dary, respektive bezúplatná plnění od rodiny či příležitostné dary od kohokoliv.

3.4 Základ daně

Základ daně je třeba dále členit na dílčí základy daně, od kterých je následně odvozen celkový základ daně.

Dílčí základ daně

Dílčí základ daně představuje jednotlivé základy daně pro každý typ příjmu, respektive pro každý paragraf 6-10 zvlášť (Tepperová & Zídková, 2017). Dohromady tak může vzniknout až pět dílčích základů daně.

Základ daně

U základu daně platí důležitá podmínka, a sice „základ daně z příjmů fyzických osob nemůže být nižší než dílčí základ daně ze závislé činnosti“ (Vančurová, Láchová, & Zídková, 2020, s. 169). Základ daně je tak tvořen součtem jednotlivých dílčích základů daně kromě dílčího základu daně paragrafu 6, přičemž v tomto momentě dochází k situaci, kdy může vzniknout záporné číslo, tedy, že výdaje jsou vyšší než příjmy. Pokud záporná částka zůstane i po kompenzaci onoho záporného čísla s jinými dílčími základy daně, jedná se o daňovou ztrátu (Vančurová & Zídková, 2019).

3.5 Daňová ztráta

Daňová ztráta je jednou z odčitatelných položek od základu daně, s jejíž pomocí lze částečně ovlivnit a snížit daňovou povinnost poplatníka. V rámci daně z příjmů fyzických osob může daňová ztráta vzniknout pouze u příjmů ze samostatné činnosti či z příjmů z pronájmu. ZDP také nabízí poplatníkovi možnost vzdát se práva na uplatnění daňové ztráty (Pokorná, 2021).

Pokud k daňové ztrátě dojde, musí poplatník tuto skutečnost vykázat v daňovém přiznání, přičemž zpravidla tu samou částku ztráty vyměří poplatníkovi i finanční úřad (Vančurová & Zídková, 2019).

3.6 Příjmy ze závislé činnosti

Jak již bylo řečeno, příjmy ze závislé činnosti jsou prvním z druhů příjmů fyzických osob. Vančurová, Láchová a Zídková (2020) definují tento příjem jako odvedenou práci za odpovídající odměnu. Významná vlastnost závislé činnosti spočívá ve vykonávání práce dle pokynů toho, kdo úplatu poskytuje. Marková (2022, s. 12) v ZDP v § 6 definuje příjem ze závislé činnosti jako:

- „Příjem ze současného či dřívějšího pracovněprávního, služebního či členského poměru,
- plnění v podobě funkčních požitků,
- příjem za práci člena družstva,
- příjem za práci společníka společnosti s ručením omezeným,
- příjem za práci komanditisty komanditní společnosti,
- odměnu členovi orgánu právnické osoby,
- odměnu likvidátorovi.“

Funkční požitky v souvislosti s příjmy jsou rozděleny do dvou kategorií, první kategorií jsou funkční platy, které jsou spojené s výkonem funkcí představitelů státní moci, některých státních orgánů nebo soudců. Druhou kategorií tvoří odměny za výkon funkce v orgánech územní samosprávy nebo obce (Finanční správa, 2022).

Kromě výše zmíněných typů příjmů se do daňového základu zahrnují i tzv. naturální požitky, čímž se rozumí například podnikový byt využívaný zdarma. V tomto případě musí být do základu daně zahrnuto nájemné, které odpovídá obvyklé hodnotě (Marková, 2022).

Existují i příjmy, které do základu daně nejsou zahrnovány, poněvadž nejsou považovány za příjmy. I tyto příjmy lze najít v § 6 ZDP. Mezi takové příjmy, které jsou vyjmuty ze zdanění, lze zařadit například cestovní náhrady do výše zákonných limitů, mzdové vyrovnání, stravování, nebo ochranné prostředky (Marková, 2022).

V současné době se dílčí základ daně pro příjmy ze závislé činnosti vypočítá dle § 38 ZDP, kde je definováno, že základ daně tvoří úhrn příjmů vyplacených, nebo zúčtovaných poplatníkovi buď v kalendářním měsíci nebo za celé zdaňovací období (Marková, 2022). Do základu daně se tak nezahrnují příjmy, které nejsou předmětem daně, osvobozené příjmy, ale také příjmy, u kterých je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně

(Finanční správa, 2022). Srážková daň má sazbu 15 % a používá se například u příjmů plynoucích z dohody o provedení práce nebo z úroků, příjmů ze soutěží apod (kurzy.cz, 2021).

Pro rok 2021 proběhla v tvorbě dílčího daňového základu pro příjem ze závislé činnosti obrovská reforma, neboť došlo ke zrušení superhrubé mzdy, která nabyla platnosti v roce 2008 v rámci tehdejší reformy veřejných financí. Superhrubá mzda představuje veškeré náklady zaměstnavatele, které musí vynaložit na jednoho svého zaměstnance. Je to tedy součet hrubé mzdy a pojistného, které je zaměstnavatel povinen odvádět za zaměstnance. Z této částky se pak vypočítá jak daň, tak i odvody na zdravotní a sociální pojištění (Měšec.cz, 2021). Zrušení superhrubé mzdy má na jedné straně pozitivní vliv na čistý příjem daňových poplatníků, dle studie Fischera, Mazoucha a Finardi (2020) se zvýší spotřeba domácností o 48 miliard korun. Zrušení superhrubé mzdy má ale i druhou stránku, neboť tím klesají příjmy veřejných rozpočtů, predikce odhadují tyto dopady na 90 miliard Kč ročně.

Rozdíly mezi výpočty dílčího základu daně ze superhrubé mzdy a hrubé mzdy jsou zobrazeny v následujícím schématu.

Obrázek 4 Obecný postup pro stanovení dílčího základu daně

Dílčí základ daně vypočítaný ze superhrubé mzdy 2020

Příjmy ze závislé činnosti podléhající dani	
×	1,338 (pojistné hrazené zaměstnavatelem)
=	Superhrubá mzda neboli dílčí základ daně

Dílčí základ daně z hrubé mzdy 2021

Příjmy ze závislé činnosti podléhající dani	
=	Hrubá mzda neboli dílčí základ daně

Zdroj: zpracováno autorkou dle měšec.cz (2021), 2021

3.7 Příjmy ze samostatné výdělečné činnosti

Příjmům ze samostatné výdělečné činnosti se věnuje § 7 ZDP, kde jsou v první řadě definovány příjmy, které se daní dle tohoto paragrafu. Vančurová, Láchová a Zídková (2020) dodávají, že příjmy ze samostatné výdělečné činnosti, respektive z podnikání vycházejí z činnosti, kterou poplatník vykonává vlastním jménem a na vlastní účet

(z této definice jsou vyjmuti společníci veřejných obchodních společností, komplementáři a spolupracující osoby).

Za příjmy z podnikání, respektive ze samostatné výdělečné činnosti jsou dle § 7 odstavce 1 a 2 považovány (Marková, 2022, s.14):

- „Příjem ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- příjem ze živnostenského podnikání,
- příjem z jiného podnikání, které vyžaduje podnikatelské oprávnění,
- podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře v komanditní společnosti na zisku,
- příjem z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového vlastnictví, autorských práv,
- příjem z nájmu majetku, který je zařazen do obchodního majetku,
- příjem z výkonu nezávislého povolání.“

Pelc (2021) k tomuto výčtu dodává, že se musí jednat o činnost, která byla vykonána na základě ať už povolení, registrace nebo jiného souhlasu příslušného orgánu, pokud je zapotřebí.

Vančurová a Zídková (2019) se věnují stanovení dílčího základu daně, který je tvořen příjmy z podnikání, ať už živnostenského nebo dle jiných předpisů. Od příjmů jsou odečteny výdaje, které poplatník v tomto dílčím základu daně využívá na „dosažení, zajištění a udržení příjmů“ (Vančurová & Zídková, 2019, s. 19). Pelc (2021) tyto tři pojmy dále konkrétněji vysvětluje. Dosažení je důležité z hlediska výdajů, díky kterým jsou příjmy dosažitelné nyní i v budoucnu. Pojmy zajištění a udržení jsou spjaté s dobou, kdy byly výdaje vynaloženy.

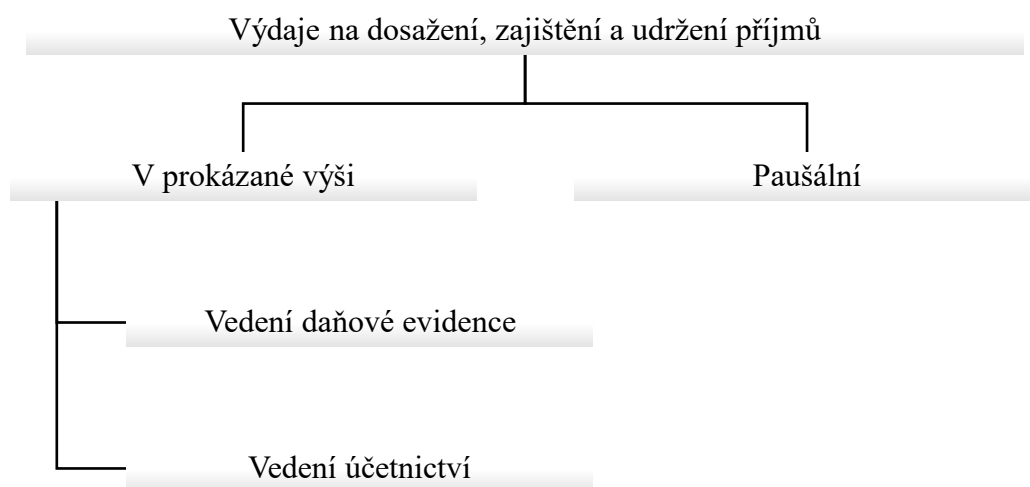
Existují dva druhy výdajů, a sice daňově uznatelné a daňově neuznatelné výdaje. Výdaje, kterými může poplatník snížit své příjmy, musí být daňově uznatelné. Za takové výdaje lze obecně považovat výdaje, které přímo souvisejí s podnikatelskou činností poplatníka (Vančurová, Láchová & Zídková, 2020). Pelc (2021, s. 331) považuje za základní předpoklad fakt, že podnikatelé jednají „ekonomicky racionálně“. Za ekonomicky racionální chování je považováno dosahování zisku.

Konkrétní výdaje, na které se vztahuje daňová účinnost, jsou vymezeny v § 24 ZDP. Jedná se například o odpisy hmotného majetku, nákup potřebného materiálu, provozní výdaje, apod. Daňově neúčinné náklady jsou pak definovány v § 25 ZDP. Mezi takové

výdaje se řadí výdaje na reprezentaci, osobní spotřeba podnikatelů, penále, apod. (Marková, 2022).

Způsobů, jakými lze výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů uplatnit, existuje více. Tyto možnosti zachycuje následující schéma. Poplatník si může zvolit, zda bude výdaje prokazovat ve skutečné výši, k tomuto způsobu je ale potřeba vést daňovou evidenci či účetnictví. Rozdíly mezi těmito dvěma pojmy budou přiblíženy dále v této kapitole. Druhým způsobem, jak uplatnit výdaje je jejich uplatnění paušální částkou.

Obrázek 5 Možnosti uplatnění výdajů u § 7 ZDP

Zdroj: Vančurová, Láchová a Zídková (2020)

3.7.1 Výdaje v prokázané výši

Jak bylo řečeno, pokud se poplatník rozhodne pro tento způsob uplatňování výdajů, musí evidovat své příjmy a výdaje, buď formou daňové evidence, nebo vedením účetnictví.

Daňová evidence

Daňová evidence je upravena taktéž v ZDP a má dle Hakalové a Pšenkové (2019) tři základní cíle:

- a) Evidence příjmů a výdajů musí být průkazná a musí být vedena odděleně od evidence majetku a dluhů.
- b) Daňové a nedaňové příjmy a výdaje musí být vykázány správně pro stanovení základu daně.
- c) Funguje jako zdroj informací o vlastní podnikatelské činnosti pro poplatníka, neboli podnikatele.

S těmito body se shodují i Vančurová a Zídková (2019), které k evidenci dodávají, že podnikatelé musí vést i evidenci zákonných rezerv.

Vlčková, Kouřilová, Rybová a Hlaváčková (2021, s. 6) připomínají, že neexistuje legislativa, která by upravovala formu, v jaké by měla být daňová evidence vedena. Stěžejní je zvolit správnou formu vzhledem k povaze a rozsahu podnikání. Zároveň musí být zachovány znaky jako „průkaznost, úplnost, správnost, přehlednost a také trvalost záznamů“. Hakalová a Pšenková (2019) k formě vedení evidence dodávají, že může být vedena jak ručně, tak v rámci speciálních softwarů, či jen jednoduchá tabulka v excelu. Knihy, které by při vedení daňové evidence měly být použity, jsou především peněžní deník, který eviduje příjmy a výdaje a dále kniha pohledávek a závazků. Další důležitou knihou je dle Vančurové, Láchové a Zídkové (2020) evidence hmotného majetku.

Účetnictví

Základní legislativní předpis, který se věnuje účetnictví, je zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. Vedení účetnictví u fyzických osob vzniká buď na základě dobrovolnosti, fyzická osoba se sama rozhodne vést účetnictví, čímž se stává účetní jednotkou, nebo se jedná o situaci, kdy fyzická osoba vede účetnictví povinně. Tato varianta nastane, pokud je splněno alespoň jedno z následujících kritérií (Vlčková, Kouřilová, Rybová & Hlaváčková, 2021):

- Fyzická osoba vykázala v předcházejícím kalendářním roce obrat 25 miliónů korun.
- Fyzická osoba je zapsána v obchodním rejstříku.
- Fyzická osoba je vedle podnikání účastníkem sdružení bez právní subjektivity.
- Fyzické osobě povinnost vést účetnictví ukládá zvláštní právní předpis.

Zásadním rozdílem mezi daňovou evidencí a účetnictvím je způsob určení daňového základu. Pomocí účetnictví se daňový základ zjišťuje porovnáním výnosů a nákladů spojených s ekonomickou činností subjektu. Pomocí daňové evidence se daňový základ zjistí z rozdílů příjmů a výdajů, které souvisí s ekonomickou činností poplatníka (Vlčková, Kouřilová, Rybová & Hlaváčková, 2021).

3.7.2 Paušální výdaje

Využití paušálních výdajů je třetí, poslední způsob, kterým lze uplatnit výdaje u podnikajících fyzických osob. Pojem paušální výdaje, nebo také paušální výdaj v sobě skrývá částku, která je tvořena procentem z hrubého příjmu fyzické osoby. Relativní sazby pro uplatnění paušálních výdajů jsou diferencovány dle jednotlivých činností, respektive příjmů. Pro tento způsob stačí podnikateli, aby vedl přehled příjmů v časovém sledu (Hakalová & Pšenková, 2019). Podle Pelce (2021) jsou paušální výdaje fiktivní, daňově účinné výdaje, které jsou stanoveny procentem ze zdanitelných příjmů, přičemž tyto výdaje jsou fakultativní a vznikají z rozhodnutí poplatníka.

Smysl zavedení paušálních výdajů, které jsou privilegiem fyzických osob, popisuje Pelc (2021) následovně:

- Existují činnosti, u kterých nelze daňově uznatelné výdaje jednoznačně určit (například umělecké činnosti, kde převládá intelektuální či umělecká schopnost a výdaje nelze kvantifikovat).
- Nízké příjmy u některých podnikatelů a úleva od výdajů na administrativu.
- Existují činnosti, které nemají charakter podnikání (například restituenti).

Vančurová a Zídková (2019) pro změnu uvádějí, že paušální výdaje byly zavedeny z důvodu potřeby snížení záležitostí spojených s administrativou na minimum.

Vývoj paušálních výdajů prošel v průběhu let několika změnami, poprvé se tomuto způsobu uplatnění výdajů dostalo větší pozornosti v roce 2004 a v průběhu let se sazby několikrát měnily (Vančurová, Láchová & Zídková, 2020). Do roku 2007 byly do paušálních výdajů počítány i zaplacené výdaje odvody na sociální pojistné a to včetně zaměstnanců či spolupracujících osob. Od roku 2008 ale toto již neplatí a Vančurová (2013) považuje tento krok za jednu z velkých restrikcí, která vývoj paušálních výdajů poznamenala. I tak ale platí, že v České republice jsou paušály nastaveny vysoko oproti jiným státům. Poslední změna sazeb u paušálních výdajů proběhla v roce 2012, kdy se mezi možnostmi uplatnit paušální výdaje objevila i možnost jejich využití u příjmů z nájmu majetku, který je zahrnut v obchodním majetku.

Tabulka 1 Vývoj relativní sazby paušálních výdajů v ČR

Druh činnosti	Relativní sazba paušálních výdajů				
	2004	2005-2008	2009	2010-2011	2012-2022
Zemědělská činnost	50 %	80 %	80 %	80 %	80 %
Řemeslná činnost	25 %	60 %	80 %	80 %	80 %
Ostatní živnosti	25 %	50 %	60 %	60 %	60 %
Jiné a nezávislé podnikání	25 %	40 %	60 %	40 %	40 %
Převod a využití práv	30 %	40 %	60 %	40 %	40 %
Nájem	-	-	-	-	30 %

Zdroj: Vančurová, Láchová & Zídková (2020); Marková (2022)

Kromě relativní sazby, která určuje procento příjmů, které může být uplatněno, existuje také maximální možný limit, který lze od příjmů odečíst. Vývoj tohoto limitu je zachycen v tabulce níže.

Tabulka 2 Vývoj limitu paušálních výdajů v ČR

Druh činnosti	Maximální absolutní limit v Kč			
	2013-2014	2015-2017	2018	2019-2022
Zemědělská výroba, řemeslná činnost	-	1 600 000	800 000	1 600 000
Ostatní živnostenské podnikání	-	1 200 000	600 000	1 200 000
Jiné podnikání, nezávislé povolání, převod a využití duševních práv	800 000	800 000	400 000	800 000
Nájem	600 000	600 000	300 000	600 000

Zdroj: Vančurová, Láchová & Zídková (2020); Marková (2022)

Využití paušálních výdajů pro stanovení základu daně se řídí několika kritérii. Prvním z nich je skutečnost, že mezi příjmy se řadí pouze ty příjmy, které ve stanoveném období

fyzická osoba skutečně obdržela. Další kritérium říká, že příjmy, ze kterých se uplatňuje výdajový paušál, nesmí přesáhnout hodnotu 2 000 000 Kč. Pokud však fyzická osoba má vyšší příjmy, než je tato stanovená částka, může si uplatnit již výše zmíněný absolutní limit dle druhu činnosti. Dále využití paušálních výdajů nebere v potaz, zda je fyzická osoba plátcem daně z přidané hodnoty či nikoliv (Marková, 2022; Finanční správa, 2021).

Paušální výdaje s sebou nesou určité výhody, ale i nevýhody, jejichž výčet je zachycen v tabulce níže. Největší výhodou u výdajového paušálu je úspora jak na dani, tak i na odvodech na sociální a zdravotní pojištění. To ale platí v případě, že skutečné výdaje podnikající fyzické osoby by byly nižší než výdaje vypočtené procentem z příjmů. Další výhodou tohoto uplatňování výdajů spočívá v relativní jednoduchosti a administrativní nenáročnosti, s čímž se pojí i úspora času při stanovování základu daně. Poslední výhodou je skutečnost, že podnikatel nemusí vést daňovou evidenci ani účetnictví, pouze stačí, že vede evidenci příjmů v čase. Veškeré nevýhody se pojí se sazbou a absolutním limitem uplatnění, neboť poplatník se musí řídit jasně stanovenými podmínkami (Hakalová & Pšenková, 2021; neotax, 2021).

Tabulka 3 Výhody a nevýhody výdajového paušálu

Výhody	Nevýhody
Úspora na dani, odvodech na sociální a zdravotní pojištění.	Absolutní limit uplatnění.
Srozumitelnost, jednoduchost, nízká administrativní náročnost.	Nemožnost zvolit relativní sazbu paušálu.
Úspora času.	Výše paušálu je stanovena dle druhů živností.
Není třeba vést daňovou evidenci či účetnictví.	

Zdroj: Hakalová & Pšenková (2019); neotax (2021)

Dílčí základ daně se tedy u příjmů ze samostatné výdělečné činnosti stanoví dvěma možnými způsoby, které zachycuje následující tabulka.

Tabulka 4 Stanovení dílčího základu daně u § 7

Dílčí základ daně při uplatnění skutečných výdajů

Příjmy ze samostatné činnosti podléhající dani	
–	Skutečné výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů
=	Dílčí základ daně

Dílčí základ daně pro výdajový paušál

Příjmy ze samostatné činnosti podléhající dani	
–	(Sazba výdajového paušálu pro danou činnost × suma příjmů ze samostatné činnosti)
=	Dílčí základ daně (případně rozdíl sumy příjmů a absolutního limitu u daného druhu činnosti)

Zdroj: zpracováno autorkou dle Markové (2022), 2022

3.7.3 Paušální daň

Mimo stanovení základu daně za použití příjmů a odečtu výdajů stojí další možnost pro fyzické osoby mající příjmy ze samostatné výdělečné činnosti, a sice paušální daň, která prošla pro rok 2021 zásadní legislativní novelizací. Vznik paušálního danění měl za cíl ještě více zjednodušit poplatníkům administrativu a s ní spojené výdaje. Druhým cílem byla integrace daně z příjmů fyzických osob se systémem sociálního pojištění po vzoru vyspělých zemí, která šetří administrativu i čas (Vančurová, 2021). Více paušální daň před novelizací popisuje Beránek (2021), který postup výpočtu paušální daně přirovnává ke stejnému postupu při výpočtu dílčího základu daně při uplatňování skutečných příjmů a výdajů. Do roku 2020 fungovala paušální daň pro OSVČ, jejichž úhrn příjmů, které zahrnovaly příjmy ze samostatné i závislé činnosti a taktéž úroky z podnikatelských účtů dle § 8, za poslední tři zdaňovací období nepřesáhl 5 000 000 Kč a neměla spolupracující osobu. Daňová povinnost byla zjištěna na základě předpokládaných příjmů a souvisejících výdajů dle § 7 a 8, což je oproti paušální dani platné od roku 2021 markantní rozdíl (Beránek, 2021).

Paušální daň, neboli paušální režim, je pro poplatníka dle Macháčka (2021) sloučením několika povinných odvodů do jedné, paušální částky, která obsahuje:

- 1) Zálohu na daň z příjmů fyzických osob
- 2) Zálohu na veřejné zdravotní pojištění
- 3) Zálohu na důchodové pojištění.

Pro výpočet zálohy na paušální daň se využívá následující vzorec (Vančurová, 2021, s. 210).

$$\text{Záloha na paušální daň} = 100 + \frac{13,5}{100} \times \text{minVZvzp} + 1,15 \times \frac{29,2}{100} \times \text{minVZdp} - \text{hč} \quad (1)$$

Vančurová (2021) říká, že v roce 2021 je záloha na daň z příjmů fyzických osob stanovena na 100 Kč, záloha na veřejné zdravotní pojištění je určena výší pojistného z minimálního vyměřovacího základu ($\text{minVZ}_{\text{vzp}}$) a záloha na důchodové pojištění je vypočtena jako zvýšený minimální vyměřovací základ hlavní činnosti o 15 % ($\text{minVZ}_{\text{DP-HČ}}$). Pomocí vzorce, který se pro výpočet záloh na paušální daň používá, vznikne částka 5 469 Kč, což je tedy měsíční záloha na paušální daň pro rok 2021.

Následující tabulka zobrazuje rozdíly položek paušální daně za poslední dvě zdaňovací období, tedy po proběhlé novelizaci.

Tabulka 5 Vývoj paušální daně po novelizaci

Jednotlivé položky paušální daně (v Kč)	2021	2022
Záloha na daň z příjmů	100	100
Záloha na pojistné zdravotního pojištění	2 393	2 627
Záloha na pojistné sociálního pojištění	2 976	3 267
Celková měsíční záloha	5 469	5 994

Zdroj: Macháček (2022)

Z tabulky je tedy zřejmé, že oproti roku 2021 se nezměnila pouze záloha na daň z příjmů, která zůstala ve výši 100 Kč. Kvůli změnám v minimálních vyměřovacích základech na odvody pojistného pro rok 2022 se ale zvýšily i tyto zálohy, čímž se celková měsíční paušální záloha zvýšila celkem o 525 Kč.

Pro účely paušální daně byl zaveden nový termín, a sice poplatník v paušálním režimu. Podmínky tohoto poplatníka jsou definovány dle Markové (2022, s.6) v § 2a ZDP:

- „Osoba je samostatně výdělečně činná jak pro důchodové pojištění, tak pro veřejné zdravotní pojištění,
- není plátcem daně z přidané hodnoty,

- jeho příjmy ze samostatně výdělečné činnosti nepřesáhly za uplynulé období 1 000 000 Kč,
- poplatník není společníkem ve veřejné obchodní společnosti či komplementářem v komanditní společnosti,
- nemá příjmy ze závislé činnosti, vyjma příjmů, ze kterých je daň vybírána srážkovou daní,
- nebylo proti němu zahájeno insolvenční řízení, které dosud nebylo ukončeno.“

Z těchto podmínek tedy plyne, že z hlediska příjmů, se poplatníkem v paušálním režimu může stát fyzická osoba, která má příjmy, které nepřesahují částku stanovenou v § 7 ZDP, ale zároveň může mít i příjmy, které jsou daně srážkovou daní dle § 6 ZDP. K paušální dani se tak nemohou přihlásit fyzické osoby, které mají příjmy z pronájmu dle § 9 ZDP a jiné příjmy dle § 10 ZDP.

I paušální daň má své výhody a nevýhody, které jsou seřazeny v následující tabulce. Výhody souvisejí hlavně s úsporou času a administrativy, kdy poplatník platí v jedné platbě všechny povinné odvody, nemusí řešit podání daňového přiznání a nemusí vést evidenci příjmů ani výdajů. Poslední výhoda se týká kontrol z finančního úřadu, které by se měly redukovat na minimum, vzhledem k faktu, že poplatník nemusí prakticky nic dokládat. Nevýhody se pak týkají povětšinou nemožnosti uplatnění odpočtů, slev a zvýhodnění a rozdělení příjmů a výdajů na spolupracující osobu.

Tabulka 6 Výhody a nevýhody paušální daně

Výhody	Nevýhody
Pravidelná paušální částka.	Nemožnost odpočtů dle § 15 ZDP.
Netřeba podávat daňové přiznání a přehledy pojistného.	Nemožnost odečíst daňovou ztrátu z minulých zdaňovacích období, pokud poplatník nebyl v paušálním režimu.
Úspora času a administrativy.	Žádné slevy na dani.
Snížení počtu kontrol z finančního úřadu.	Žádné daňové zvýhodnění.
Žádná evidence příjmů a výdajů.	Nemožnost rozdělit příjmy a výdaje na spolupracující osobu.

Zdroj: Macháček (2021)

3.7.4 Rozdělení příjmů a výdajů na spolupracující osobu

S příjmy ze samostatné výdělečné činnosti (vyjma podílů na zisku společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti) úzce souvisí § 13 ZDP, který je věnován příjmům a výdajům spolupracujících osob. Tento princip umožňuje poplatníkovi přenést část daňové povinnosti na spolupracující osobu, která je v ZDP dle Markové (2022, s.18) označována jako „druhý z manželů, osoba, která s poplatníkem žije ve společné domácnosti nebo jiný člen rodiny, který se účastní na provozu rodinného závodu“. Naopak nelze tento nástroj použít v případě dítěte, které ještě nemá ukončenou povinnou docházku, poplatník na něj v daném kalendářním měsíci uplatňuje daňové zvýhodnění a na manžela, pokud je na něj uplatňována sleva. Zároveň, jak bylo zmíněno již u paušální daně, nelze v případě režimu paušální daně rozdělit příjmy a výdaje na tyto osoby. Poslední, na a od koho nelze uplatnit tento nástroj, jsou zemřelé osoby. Dle Pelce (2021) vznikla tato možnost rozdělení jakožto následek nemožnosti zaměstnávat a navázat pracovně právní vztah navzájem mezi manželi.

Vychopeň (2018) i Hnátek (2021) se shodují, že tento nástroj je jedna z možností optimalizace daňového základu a tím i daňové povinnosti. Pelc (2021) dodává, že smyslem § 13 je určité daňové zvýhodnění pro podnikatele, kteří při své podnikatelské činnosti spolupracovali s druhým z manželů či jinou osobou upravenou paragrafem 13.

K rozdělení příjmů a výdajů na spolupracující osobu jsou stanoveny podmínky, za kterých může být tento nástroj použit, definovány jsou v ZDP. Výše rozdělení příjmů a výdajů se odvíjí od výběru spolupracující osoby. Pokud je spolupracující osobou pouze druhý z manželů, podmínky jsou následující (Marková, 2022, s. 18):

- „podíl příjmů a výdajů připadající na manžela nečinil více než 50 %
- částka, o kterou příjmy převyšují výdaje, činila buď za celé zdaňovací období nejvýše 540 000 Kč nebo za každý započatý kalendářní měsíc spolupráce nejvýše částku 45 000 Kč.“

Pro ostatní spolupracující osoby jsou dle Markové (2022, s. 18) stanoveny tyto podmínky:

- „podíl příjmů a výdajů připadající na spolupracující osoby nečinil v úhrnu více než 30 %,
- částka, o kterou převyšují výdaje, činila buď za celé zdaňovací období nejvýše 180 000 Kč nebo za každý započatý kalendářní měsíc nejvýše částku 15 000 Kč.“

Tento nástroj je na dobrovolné bázi a jeho využití má své výhody i nevýhody. První, největší výhoda spočívá právě v možnosti snížení daně a taktéž v úspoře na odvodech na sociální pojištění. Pokud spolupracující osoba nemá žádné jiné příjmy, po přenesení části příjmů a výdajů na tuto osobu, může uplatnit položky, které snižují základ daně a slevy, na které ji připadá nárok, jinak by totiž zůstaly nevyužity. Další výhodou se týká uplatňování výdajů, neboť tento nástroj mohou využít fyzické osoby, které uplatňují skutečné výdaje i výdajový paušál. Poslední výhodou je skutečnost, že spolupracující osoba nepotřebuje vlastnit živnostenské ani jiné oprávnění (Dlouhá, 2018). Macháček (2021) za obrovskou výhodu považuje fakt, že stanovení poměru převedení příjmů a výdajů na spolupracující osobu lze učinit až podle zjištěného základu daně při sestavování daňového přiznání. Nevýhody, respektive rizika vidí tento autor v povinnostech, které spolupracující osobě vzniknou. Jsou to například platby pravidelných měsíčních záloh na sociální a zdravotní pojištění, týká-li se to hlavní činnosti.

3.8 Příjmy z kapitálového majetku

Příjmy z kapitálového majetku upravuje v ZDP § 8, který obsahuje výčet veškerých kapitálových a peněžních příjmů, které podléhají dani z příjmů fyzických osob. Vančurová a Láchová (2020, s. 213) definují tyto příjmy jako „příjmy z držby finančního majetku, tj. běžné a nikoli kapitálové příjmy. Běžné příjmy (příjmy z držby) finančního majetku jsou považovány za příjmy z kapitálového majetku, i když plynou z majetku pořízeného z prostředků v obchodním majetku“. Podle Vančurové (2021) jsou tyto příjmy pro fyzické osoby obecně málo významné, zároveň nedošlo v uplynulých letech k významným legislativním úpravám, proto jsou tyto příjmy pro účely této práce přiblíženy jen okrajově. Významné příjmy, které do tohoto paragrafu spadají, jsou především následujícího charakteru – úroky z vkladů na účtech, které nejsou určeny k podnikání a nepodléhají podmínkám bank, úroky plynoucí z jednorázového vkladu, úrokové výnosy z dluhopisů, podíly na zisku obchodních korporací apod. (Vančurová & Láchová, 2020).

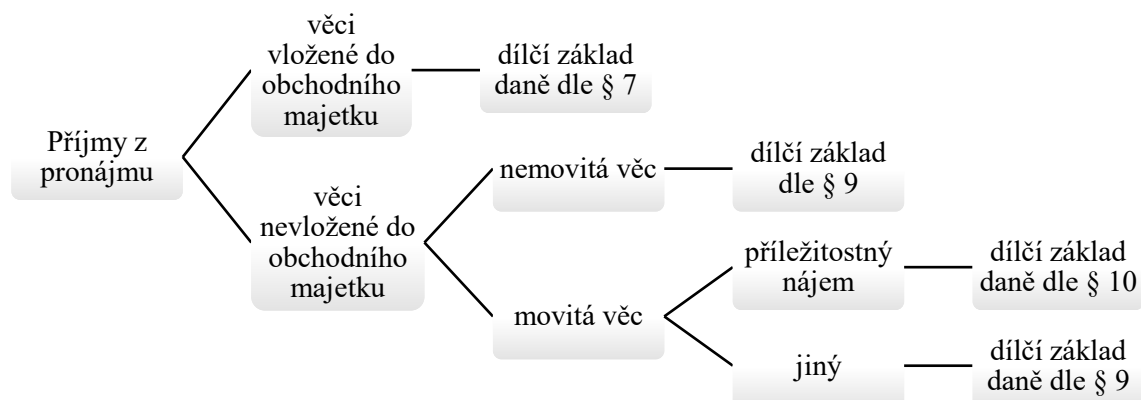
Dílčí základ daně z kapitálových příjmů je tvořen pouze příjmy, nelze v tomto případě uplatnit žádné výdaje, tudíž základ daně nabývá u tohoto paragrafu vždy pouze kladných hodnot (Vančurová, 2021). K tomuto Hnátek (2021) dodává, že většina kapitálových příjmů je zdaněna již u zdroje srážkovou daní při jejich výplatě, tudíž poplatníkovi

nevzniká povinnost tyto příjmy zdanit. Nejčastějšími příjmy, které tvoří základ daně a poplatník je musí zdanit, bývají příjmy z titulu úroků z poskytnutých zápůjček a úroků z prodlení či poplatku z prodlení.

3.9 Příjmy z nájmu

Předposlední druh příjmů tvoří příjmy z nájmu, upravené § 9 ZDP. Za tyto příjmy jsou považovány příjmy z pronájmu nemovité věci, bytu a nebo příjmy z movité věci (Marková, 2022). U příjmů z pronájmu je nejprve třeba určit, o jaký druh majetku se jedná, podle čehož se následně určí dílčí základ daně, viz následující schéma (Vančurová, 2021).

Obrázek 6 Určení dílčích základů daně u příjmů z pronájmu

Zdroj: Vančurová (2021)

V roce 2012 byla v legislativě ukotvena možnost uplatnit u § 9 ZDP výdaje stanovené paušálem, konkrétně ve výši 30 % z dosažených příjmů, maximálně však lze uplatnit částku ve výši 600 000 Kč. Druhou možností, jak prokázat výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů, je uplatnit skutečné výdaje. Stejně jako u § 7 ZDP, v tomto případě musí poplatník výdaje prokázat na základě vedení daňové evidence či vedení účetnictví (Vančurová & Láchová, 2020; Marková, 2022).

3.10 Ostatní příjmy

Posledním druhem příjmů jsou příjmy ostatní, tedy příjmy, které nijak nedefinují § 6 - 9. Hnátek (2021) těmto příjmům přisuzuje jednu společnou vlastnost, a sice to, že většina těchto příjmů je nahodilá. Za nejčastější druh ostatních příjmů považuje následující příjmy z příležitostných činností nebo z příležitostného nájmu movitých věcí,

či příjmy z převodu vlastní nemovitosti, bytu či jiných nebytových prostor. Kromě těchto příjmů definuje Marková (2022) v ZDP další příjmy, kterými jsou i výhry z hazardních her, tomboly nebo reklamních soutěží.

„U každého jednotlivého druhu ostatních příjmů lze uplatnit výdaje maximálně do výše příslušného příjmu.“ (Vančurová, 2021, s. 245)

Z této definice je patrné, že každý příjem, který spadá do ostatních příjmů, musí být posouzen individuálně, neboť záleží na hodnotě výdajů, které lze na konkrétní příjem uplatnit. Macháček (2021) ke stanovení dílčího základu a výdajům dodává, že v tomto případě se mohou uplatnit výdaje pouze na dosažení příjmu, nikoliv jejich zajištění a udržení. Pokud výdaje převyšují příjmy, tedy vzniká-li ztráta, k tomuto faktu se nepřihlíží a takový příjem nevstupuje do základu daně.

Ostatní příjmy jsou ale za určitých podmínek osvobozeny, pro každý je stanoven jiný limit. Pro příjmy z příležitostných činností či zemědělské výroby, kterou neprovozuje podnikatel, platí, že pokud tyto příjmy nepřesáhly částku 30 000 Kč, jsou osvobozeny. Pokud v loterii či tombole výše výhry nepřesáhne částku 1 000 000 Kč, je tato částka rovněž osvobozena. V obecné rovině jsou ostatní příjmy osvobozeny, pokud za zdaňovací období nepřesáhnou částku 15 000 Kč (Marková, 2022).

3.11 Záloha na daň z příjmů a platba daně

Zálohy na daň z příjmů fyzických osob jsou problematikou, kterou je třeba rozlišovat dle druhů jednotlivých příjmů. Pokud má daňový poplatník příjmy dle § 6, tedy ze závislé činnosti, je povinností zaměstnavatele vypočíst výši této zálohy pro poplatníka, respektive v tomto případě zaměstnance. Zároveň výběr daně probíhá u zdroje, tedy u zaměstnavatele (Vančurová, 2021). Pokud má však poplatník více dílčích základů daně, přičemž příjmy ze závislé činnosti tvoří alespoň 50 % z celkového základu daně, poplatník nemá povinnost platit zálohu na daň. Pokud se ale tento dílčí základ pohybuje mezi 15 - 50 %, poplatník je povinen platit pololetní či čtvrtletní zálohy z poloviny vyměřené zálohy. Pokud je ale dílčí základ daně dle § 6 menší než 15 %, platí poplatník plnou výši záloh (Hnátek, 2021).

Pravidla pro povinnost placení záloh jsou dle Finanční správy (2021) definovány následovně:

- Poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost přesáhla 30 000 Kč, ale zároveň byla nižší než 150 000 Kč, je povinen platit zálohy na daň ve výši 40 % poslední známé daňové povinnosti.
- Poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost přesáhla částku 150 000 Kč, platí zálohy na daň ve výši čtvrtiny poslední známé daňové povinnosti.
- Poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost nepřesáhla částku 15 000 Kč, není povinen odvádět zálohy na daň.

Platba daně tak tedy probíhá buď formou pravidelných záloh na daň a následným vypořádáním v daňovém přiznání, a nebo, pokud poplatník není povinen platit zálohy, dochází k vyčíslení daňové povinnosti přímo v daňovém přiznání (Vychopenš, 2018).

3.12 Sazba daně

Od roku 2008 je v české legislativě ukotvena jednotná, respektive lineární sazba daně pro všechny fyzické osoby ve výši 15 % a trvá doposud. Do té doby fungovala daňová pásma, která dle rozpětí výdělků určovala procentuální sazbu daně. Nejvyšší sazby daně v České republice byly v platnosti mezi lety 1993-1999, kdy se tyto sazby pohybovaly od 15 % až do 40 % (Miščíková, 2015). K ustálení jednotné sazby daně vedlo dle Appel (2011) členství v Evropské unii, neboť jednotnou daň přijalo v několikaletém časovém horizontu více než 12 postkomunistických zemí včetně České republiky.

V roce 2013 došlo kromě zavedení lineární sazby také k zavedení solidárního zvýšení daně, tedy progresivnímu typu daně a tato sazba byla stanovena ve výši 7 % základu daně, který převyšuje limit 48násobek hrubé průměrné mzdy. Zavedení této daně bylo reakcí na hospodářskou krizi, cílit měla na daňové poplatníky s mimořádně vysokými příjmy. Povinnost platit solidární daň byla ale pouze z částky přesahující 48násobek průměrné roční mzdy a pro fyzické osoby ze samostatné výdělečné činnosti byl vždy stanoven tento vyměřovací základ. V roce 2021 přišla změna, kdy se tato daň zrušila a nahradila ji zvýšená sazba daně 23 % (Vančurová, 2021). Rozdíl lze kromě názvu spatřit taktéž v přístupu k pasivním příjmům, tedy příjmům dle § 8-10 ZDP, na což upozorňuje Mečířová (2021). Tyto příjmy totiž nepodléhaly solidární dani, avšak v nynějším znění

ZDP se o těchto příjmech nehovoří, tudíž se tyto příjmy taktéž započítávají do limitu 48násobku hrubé průměrné mzdy.

U sazby daně je třeba rozlišovat i efektivní sazbu daně, která reflektuje reálný dopad zdanění a vyhází z poměru vypočtené daňové povinnosti a úhrnu hrubých příjmů (Vančurová, 2021).

3.13 Daňové přiznání

Daňové přiznání je formulář, který slouží k vyčíslení skutečné daňové povinnosti poplatníka za dané zdaňovací období, respektive kalendářní rok. V tomto přiznání je poplatník, čili fyzická osoba povinna přiznat veškeré své příjmy (Vychopeň, 2018). Halabrinová (2016) mluví o daňovém přiznání jako o povinnosti přiznat příjmy, které jsou předmětem daně. V ZDP upravuje souvislosti s daňovým přiznáním § 38g ZDP. Definice daňového přiznání tak zní následovně. „Daňové přiznání je povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, přesáhly 15 000 Kč, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozené nebo o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně. Daňové přiznání je povinen podat i ten, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, nepřesáhly 15 000 Kč, ale vykazuje daňovou ztrátu.“ (Marková, 2022, s. 60)

Povinnost podat daňové přiznání se netýká fyzických osob, které mají příjem pouze ze závislé činnosti a pouze z jednoho zaměstnání současně. Zároveň musí mít daňový poplatník podepsané prohlášení k uplatnění slev. V tomto případě je povinen za tuto fyzickou osobu, respektive zaměstnance, provést roční zúčtování daně právě zaměstnavatel. Dále nemají povinnost podat daňové přiznání fyzické osoby, které za daný kalendářní rok měly příjmy od daně osvobozené, příjmy, u kterých byla daň vybírána srážkovou daní a příjmy, které dle § 7-10 nepřekročily částku 6 000 Kč (Hnátek, 2021). Zároveň se povinnost nevztahuje na osoby v paušálním režimu, ovšem pouze pokud splnily všechny podmínky. Jakmile poplatník v paušálním režimu poruší jednu z podmínek vstupu do paušálního režimu, má povinnost daňové přiznání podat (Beránek, 2021).

3.14 Nezdánitelná část základu daně

Nezdánitelnou část základu daně, respektive odpočty, vnímá Macháček (2021) jako jednu z možností, jak snížit daňovou povinnost fyzických osob. Vančurová & Zídková (2019,

s. 24) definují odpočty jako „vynaložené výdaje, o které lze snížit základ daně“. Vančurová (2021) souhlasí se snížením daňové povinnosti, čímž považuje odpočty za oblíbený konstrukční prvek v rámci zdaňování osobních příjmů. Zároveň uvádí, že tyto odpočty jsou velmi ostře vnímány v politice a jejich uplatňování naplňuje stimulační funkci daní a zároveň i částečně funkci redistribuční. Veškeré odpočty, kterými lze upravit daňový základ jsou ukotveny v § 15 ZDP. Zároveň lze odpočty rozdělit na dvě skupiny, tedy standardní a nestandardní odpočty. Standardní odpočty se pak dále dělí na relativní, které jsou stanoveny určitým procentem od základu daně a absolutní, jejichž hodnoty jsou odvozeny podle určitých ekonomických parametrů. Druhá skupina odpočtů, nestandardní, se dále dělí na limitované a neomezené, podle toho, zda je výše odpočtu omezena, ať už minimem nebo maximem.

Veškeré odpočty, které lze uplatnit, jsou pro lepší přehled zpracovány do následující tabulky.

Tabulka 7 Nezdánitelné části základu daně

Typ odpočtu	Podmínky pro rok 2022
Bezúplatná plnění (Dary)	Pokud je dar poskytnut obcím, krajům, neziskovým organizacím či právnickým osobám na vědu, vzdělání, ochranu zvířat, kulturu apod., zároveň hodnota darů přesáhne 2 % ze základu a nebo činí alespoň 1 000 Kč. V úhrnu lze odečíst nejvýše 15 % základu daně. Za dar se považuje i odběr krve, lze odečíst 3 000 Kč a darování orgánu či krevetvorných buněk, kde odpočet činí 20 000 Kč.
Úroky ze stavebního spoření nebo hypotečního úvěru	Odečíst lze v maximální výši 150 000 Kč v jedné hospodářící domácnosti, pokud je účelem čerpání úvěru financování bytových potřeb. Pokud je bytová potřeba využívána k dosahování příjmů dle § 7 nebo § 9, odečíst lze jen poměrnou část.
Příspěvek na penzijní připojištění	Maximální odečitatelná částka je 24 000 Kč, pokud u penzijního připojištění částka, kterou lze odečíst je rovna úhrnu částí měsíčních příspěvků, jež

	přesáhly v jednotlivých měsících výši, od které náleží maximální státní příspěvek, který je roven částce 1 000 Kč.
Příspěvek na penzijní pojištění	U penzijního pojištění je podmínka sjednání výplaty plnění až po 60 měsících od uzavření smlouvy a nejdříve ve věku 60 let. Zároveň lze taktéž odečíst částku rovnou úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem, maximálně však 24 000 Kč.
Příspěvek na doplňkové penzijní spoření	Částka, kterou lze uplatnit, se rovná úhrnu částí měsíčních příspěvků, které v jednotlivých měsících přesáhly výši, od které náleží maximální státní příspěvek, maximálně lze odečíst opět 24 000 Kč.
Pojistné na soukromé životní pojištění	Zohledněna je zaplacená částka, pokud sjednání výplaty je až po 60 měsících od uzavření smlouvy a nejdříve v kalendářním roce, kdy poplatník dovrší věku 60 let. Pokud je ve smlouvě ujednána pojistná částka pro případ dožití, přibývá další podmínka, že pojistná částka musí být sjednána alespoň ve výši 40 000 Kč s dobou pojištění 5 – 15 let. Pro pojištění trvající déle než 15 let musí být tato částka minimálně 70 000 Kč. Maximálně lze taktéž odečíst 24 000 Kč.
Členské příspěvky zaplacené členem odborové organizace	U příjmů dle § 6, vyjma příjmů daněných srážkovou daní, mohou členové odborových organizací odečíst příspěvky v maximální výši 1,5 %, maximálně je to částka 3 000 Kč.
Úhrady na zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání	Poplatník může základ daně snížit o tyto platby, pokud nebyly hrazeny zaměstnavatelem a uplatněny jako výdaj dle § 7. Nejvýše lze uplatnit 10 000 Kč, v případě osoby se zdravotním

	postižením 13 000 Kč a u osoby s těžším zdravotním postižením lze uplatnit až 15 000 Kč.
--	--

Zdroj: zpracováno autorkou dle Markové (2022), 2022

3.15 Slevy na dani a daňová zvýhodnění

Slevy na dani mají stejně jako daňové odpočty účel snížení daňové povinnosti. Rozdíl je v momentu odpočtu, neboť slevy se odečítají až ze vzniklé daňové povinnosti, jejich působení je tedy bezprostřední (Vančurová, 2021).

Slevy na dani fyzických osob se řídí § 35ba v ZDP, většina z nich je v legislativě pevně ukotvena a k jejich změnám dochází jen zřídka.

První, základní slevou, na kterou má nárok každý poplatník, je sleva na poplatníka. Výše této slevy se každý rok mění, pro rok 2022 je tato sleva stanovena na částku 30 840 Kč (Marková, 2022). Tím, že se tato částka každý rok mění, lze pozorovat za minulá zdaňovací období jistý trend, tedy že tato sleva je každým rokem vyšší o 3 000 Kč.

Tabulka 8 vývoj slevy na poplatníka za poslední tři zdaňovací období

	2020	2021	2022
Sleva na poplatníka	24 840 Kč	27 840 Kč	30 840 Kč

Zdroj: Marková (2020; 2021; 2022)

Další sleva, která snižuje daňovou povinnost, je sleva na manžela, respektive manželku. Tato sleva je podmíněna příjmem druhého z manželů, jeho výše nesmí přesáhnout 68 000 Kč za rok. Do tohoto příjmu se započítávají jak zdanitelné příjmy, tak i starobní nebo invalidní důchod, sociální dávky či peněžitá pomoc v mateřství. Naopak se do těchto příjmů nezapočítávají sociální dávky, které jsou druhému z manželů určeny, jedná se zpravidla o studijní stipendia či rodičovský příspěvek. Pokud je tato podmínka splněna, vzniká nárok na uplatnění slevy ve výši 24 840 Kč. Pokud navíc je druhý z manželů držitelem průkazu ZTP/P – zvláště těžce postižení/průvodce, vzniká nárok na dvojnásobnou slevu. Sleva na invaliditu je rozdělena do 3 stupňů. Pokud poplatník spadá do skupiny I. a II. stupně invalidity, vzniká nárok na slevu ve výši 2 520 Kč a poplatníkům ve skupině III. stupeň invalidity vzniká nárok na slevu 5 040 Kč. Zároveň je možné sčítat slevu na invaliditu se slevou pro držitele průkazu ZTP/P v roční výši 16 140 Kč. Další možnost uplatnění slevy se týká studentů, kteří si za zdaňovací období mohou odečíst slevu ve výši 4 020 Kč. Tato sleva může být uplatněna za podmínek,

že poplatník se soustavně připravuje na budoucí povolání v podobě prezenčního studia do věku 26 let, respektive do věku 28 let, jedná-li se o studenta doktorského studia. Sleva za umístění dítěte upravena v § 35bb, je taktéž známá pod pojmem školkovné. Tato sleva jako jedna z mála taktéž prošla určitou legislativní změnou, neboť výše této slevy je stanovena dle roční minimální mzdy. V roce 2022 je tato sleva vyčíslena na maximální částku 16 200 Kč. Uplatnit slevu může poplatník, který umísťuje své dítě do předškolního zařízení, jedná se o zaplacené školkovné, maximálně však poplatník může uplatnit částku do výše již zmíněné minimální mzdy (Marková, 2022).

Tabulka 9 Vývoj slevy za umístění dítěte za poslední tři zdaňovací období (maximální uplatnitelná částka)

	2020	2021	2022
Sleva za umístění dítěte	14 600 Kč	15 200 Kč	16 200 Kč

Zdroj: Marková (2020; 2021; 2022)

V roce 2022 nově nabyla účinnosti sleva na zastavené exekuce, kterou mohou využít poplatníci, u jejichž exekuce „původní pohledávka nepřevýšila 1 500 Kč a které jsou k 1. lednu letošního roku vedeny déle než tři roky“ (Integra Centrum, 2022). Za těchto podmínek může věřitel uplatnit slevu ve výši 30 % nesplacené pohledávky, maximálně však 450 Kč na jednu exekuci (Marková, 2022).

Kromě slev na dani ještě existuje daňové zvýhodnění, konkrétně daňové zvýhodnění na dítě, na které vzniká nárok poplatníkovi, který se stará o nezletilé dítě, respektive dítě do 26 let, které se soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo dítě, které nemůže studovat či vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, jak je definováno v § 35c odst. 6 v ZDP (Marková, 2022). Daňové zvýhodnění na děti je v účinnosti s cílem podporovat rodiny s dětmi, a tak existují tři různé částky (Vychopeň, 2021). I toto zvýhodnění procházelo v průběhu let několika změnami, poslední změna přišla v roce 2021, kdy došlo ke schválení zvýšení tohoto zvýhodnění. Businessinfo.cz (2022) uvádí, že ze státního rozpočtu bude uvolněno zhruba 2,5 miliardy Kč za rok, neboť dochází ke zvýšení slev na druhé, třetí a každé další dítě. Změny v oblasti daňového zvýhodnění na děti zachycuje následující tabulka.

Tabulka 10 Vývoj daňového zvýhodnění na dítě v letech 2020 - 2022

Daňové zvýhodnění na děti v Kč			
	2020	2021	2022
První dítě	15 204	15 204	15 204
Druhé dítě	19 404	19 404	22 320
Třetí a každé další	24 204	24 204	27 840

Zdroj: zpracováno autorkou dle Markové (2020; 2021; 2022), 2022

Hnátek (2021) dodává, že tuto slevu lze uplatnit třemi různými formami:

- a) Jako slevu na dani.
- b) Jako daňový bonus, pokud poplatníkovi nevznikla žádná daňová povinnost.
- c) Jako slevu na dani a daňový bonus.

3.16 Obecný postup při výpočtu daně z příjmů fyzických osob

„Základem daně z příjmů fyzických osob je revidovaný souhrn dílčích základů daně. Dílčím základem daně jsou zdaňované příjmy, které do něj patří, snížené o výdaje, které jsou uznány, že je bylo nezbytně nutné vynaložit pro získání příjmů.“ (Vančurová, 2021, s. 100) Takto zní definice pro celkový základ daně, který je stěžejním prvkem pro výpočet daňové povinnosti. Dalšími prvky, které je třeba zohlednit, jsou daňové odpočty, respektive nezdanitelná část základu daně, sazba, slevy a zvýhodnění. Obecný postup pro výpočet daně z příjmů fyzických osob, který lze aplikovat na všechny fyzické osoby je znázorněn v následující tabulce.

Tabulka 11 Obecný postup pro výpočet daně z příjmů fyzických osob

	Dílčí základ daně dle § 6
+	Dílčí základ daně dle § 7
+	Dílčí základ daně dle § 8
+	Dílčí základ daně dle § 9
+	Dílčí základ daně dle § 10

=	Základ daně (souhrn veškerých dílčích základů daně)
–	Odčitatelné položky od základu daně dle § 34 ZDP
–	Nezdanitelné části základu daně dle § 15 ZDP
=	Snížený základ daně zaokrouhlený na stokoruny směrem dolů
× 0,15	Sazba daně z příjmů fyzických osob
=	Daň z příjmů fyzických osob
+	Progresivní daň (Pouze v případě překročení limitu 48násobek hrubé mzdy za rok)
–	Slevy na dani dle § 35ba ZDP
–	Daňové zvýhodnění na děti dle § 35c ZDP
=	Daň po uplatnění daňových slev a zvýhodnění
–	Úhrn sražených záloh za zdaňovací období
=	Daňová povinnost / Daňový bonus

Zdroj: zpracováno autorkou dle Vančurové (2021); Hnátko (2021); Macháčka (2021), 2022

Tímto postupem je zjištěno, zda vznikne daňová povinnost, přeplatek na dani nebo daňový bonus. Ten vzniká v případě, že daň vyjde jako záporná hodnota. Jelikož daňové slevy lze obvykle uplatnit pouze do výše daňové povinnosti, může tak daňový bonus vzniknout prakticky pouze pokud hodnota daňového zvýhodnění na děti je vyšší než daňová povinnost. V tomto případě může poplatník požádat o vyplacení daňového bonusu, ovšem pokud splní podmínku, že jeho příjmy za zdaňovací období dosahují minimálně šestinásobku minimální mzdy (mezi příjmy se počítají příjmy dle §6 a §7 ZDP) (Vančurová, 2021).

3.17 Sociální pojištění

Nedílnou součástí daně z příjmů fyzických osob je jednoznačně sociální pojištění, které se v České republice skládá ze dvou částí. První pilíř tvoří veřejné zdravotní pojištění, které plní funkci financování výdajů na zdravotní péči. Druhý pilíř, sociální

zabezpečení, je dále rozdělen na důchodové pojištění, státní politiku zaměstnanosti a nemocenské pojištění (Mísařová & Otavová, 2015).

U sociálního pojištění je stěžejní informací pro fyzické osoby pojem vyměřovací základ, který Vančurová (2021) definuje jako předmět sociálního pojistného, kam se řadí zdanitelné příjmy, jež podléhají sociálnímu pojištění. Dalším důležitým pojmem je zdaňovací, respektive rozhodné období, za které se u sociálního pojištění považuje obvykle kalendářní měsíc, pouze pro osoby s příjmy ze samostatné výdělečné činnosti je rozhodným obdobím kalendářní rok.

Z pohledu odvodů na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění je u osob samostatně výdělečně činných (OSVČ) nutné rozlišovat druh činnosti na hlavní a vedlejší. Toto rozdělení existuje pro účely rozdílných podmínek v rámci odvodů na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. Hlavní činnost lze charakterizovat jako podnikání „na plný úvazek“ (Mečířová, 2022), zatímco vedlejší činnost má podle České správy sociálního zabezpečení (2022) následující znaky – osoba vykonává zaměstnání, má nárok na výplatu invalidního důchodu či nárok na rodičovský příspěvek/peněžitou pomoc v mateřství nebo je nezaopatřeným dítětem z důvodu studia.

3.17.1 Sociální zabezpečení

Jak již bylo řečeno, sociální zabezpečení je jedním z pilířů sociálního pojištění a skládá se ze tří částí. První z nich, důchodové pojištění, slouží pro situace, kdy je fyzická osoba v dlouhodobé, či trvalé neschopnosti. Státní politika zaměstnanosti zajišťuje prostřednictvím podpory v nezaměstnanosti indispozici zdravých jedinců v produktivním věku. Nemocenské pojištění, poskytuje formou dávek krátkodobé zabezpečení při nemoci či úrazech (Vančurová, Láchová & Zídková, 2020).

Fyzické osoby, které jsou povinny hradit sociální zabezpečení, jsou osoby s příjmy ze závislé činnosti a ze samostatné výdělečné činnosti (Hnátek, 2021). U důchodového, respektive nemocenského pojištění vzniká nárok na plnění osobám, které hradí pojistné. Výše těchto dávek ale vychází z vyměřovacího základu, ze kterého je pojistné počítáno a placeno. Zároveň zde existuje maximální možný vyměřovací základ (Vančurová, 2021).

Sazba sociálního zabezpečení u osob s příjmy ze závislé činnosti, respektive u zaměstnanců je stanovena na 6,5 % z vyměřovacího základu, který v tomto případě tvoří hrubá měsíční mzda. U osob s příjmy ze samostatné výdělečné činnosti je sazba

stanovena na 29,2 %, při dobrovolné účasti na nemocenském pojištění, které má sazbu 2,1 %. Vyměřovacím základem je zde částka ve výši 50 % dílčího základu daně z příjmů ze samostatné výdělečné činnosti (Hnátek, 2021). Vyměřovací základ je ale třeba dále rozlišovat na minimální a maximální vyměřovací základ (Vančurová, Láchová & Zídková, 2020).

Aktuální přehledy vyměřovacích základů a záloh v porovnání s předešlými roky zachycuje následující tabulka, ve které lze vidět meziroční nárůsty ve všech aspektech.

Tabulka 12 Změny ve vyměřovacích základech a zálohách na sociální zabezpečení (OSVČ)

Přehled vyměřovacích základů (v Kč)			
	2020	2021	2022
Maximální roční vyměřovací základ	1 672 080	1 701 168	1 867 728
OSVČ hlavní činnost (v Kč)			
	2020	2021	2022
Minimální roční vyměřovací základ	104 508	106 332	116 736
Minimální měsíční vyměřovací základ	8 709	8 861	9 728
Minimální měsíční záloha	2 544	2 588	2 841
OSVČ vedlejší činnost			
	2020	2021	2022
Rozhodná částka pro vedlejší činnost	83 604	85 058	93 387
Minimální roční vyměřovací základ	41 808	42 540	46 704
Minimální měsíční vyměřovací základ	3 484	3 545	3 892
Minimální měsíční záloha	1 018	1 036	1 137

Zdroj: zpracováno autorkou dle MPSV (2020; 2021; 2022) 2022

3.17.2 Veřejné zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je druhým pilířem systému sociálního pojištění, které se taktéž týká osob s příjmy ze závislé činnosti a ze samostatné výdělečné činnosti (Vančurová, 2021). Zároveň mají nárok na plnění veřejného pojištění pojištěnci, kteří mají trvalý pobyt v České republice a jsou bez zdanitelných příjmů, tedy pojistné za ně hradí stát (Vančurová, Láchová & Zídková, 2020). Sazba pro veřejné zdravotní pojištění je pro zaměstnance stanovena ve výši 4,5 % z vyměřovacího základu, který tvoří hrubá mzda. Pro ostatní pojištěnce je sazba stanovena na 13,5 % z vyměřovacího základu (Hnátek, 2021). Stejně jako u sociálního zabezpečení je třeba rozlišovat jednotlivé vyměřovací základy, respektive minimální vyměřovací základy, neboť maximální vyměřovací základ zdravotního pojištění není stanoven.

Tabulka 13 Změny ve vyměřovacích základech a zálohách na veřejné zdravotní pojištění

Zaměstnanci v (Kč)			
	2020	2021	2022
Minimální měsíční vyměřovací základ	14 600	15 200	16 200
Minimální měsíční pojistné	1 971	2 052	2 187
OSVČ hlavní činnost (v Kč)			
	2020	2021	2022
Minimální měsíční vyměřovací základ	17 418	17 721	19 456
Minimální měsíční záloha	2 352	2 393	2 627

Zdroj: zpracováno autorkou dle finance.cz (2022), 2022

3.18 Systém zdaňování osobních příjmů v Německu

Daň z příjmů fyzických osob v Německu se řídí stejně jako v České republice zákonem o dani z příjmů fyzických osob. Oproti české legislativě se ta německá liší druhy příjmů, které jsou touto daní zdaňovány. Jedná se o příjmy ze zaměstnání, ze zemědělství a lesnictví, z obchodu a podnikání, z pronájmu, kapitálové příjmy, ostatní příjmy a příjmy osob samostatně výdělečně činných, respektive osoby dle katalogových profesí,

uvedených v příslušných zákonech (lékař, právník, auditor, novinář, překladatel, apod.). V oblasti zdaňování příjmů fyzických osob vzniká největší rozdíl v sazbě daně, která je v Německu progresivní. Oproti progresivní dani v České republice, která má sazbu 23 % a jsou jí zdaňovány příjmy vyšší než 48násobek hrubé mzdy, má tato sazba v Německu několik daňových pásem, kde se výše sazby odvíjí od výše výdělku (Einkommensteuergesetz (EStG), 2022). Tyto skutečnosti zachycuje následující tabulka.

Tabulka 14 Vývoj tarifů pro sazbu daně z příjmů v Německu

Sazba daně	Výše příjmů (v Eurech)		
	2020	2021	2022
0 %	9 408 a méně	9 744 a méně	9 984 a méně
14% – 42 %	9 409 - 57 051	9 745 - 57 918	9 985 - 58 596
42 %	57 052 - 270 500	57 919 - 274 612	58 597 - 277 825
45 %	270 501 a více	274 613 a více	277 826 a více

Zdroj: vlastní zpracování dle Expatinfo (2022); steruern.de (2020), (2022)

Sazba daně a samotná daň v druhém tarifu se odvodí ze vzorce, který má tuto podobu.

$$z = (\text{zdanitelný příjem} - 14754) / 10000 \quad (2)$$

z je v tomto případě koeficient, který je následně dosazen do vzorce pro výpočet daně a částka 14754 představuje nezdanitelnou část, která se od zdanitelného příjmu odečte. Finální vzorec pro výpočet daně ve druhém tarifu dle §32a EStG je následující.

$$\text{daň} = (208,85 \times z + 2397) \times z + 950,95 \quad (3)$$

Kromě sazby daně dle výše příjmů je u všech fyzických osob třeba stanovit takzvanou daňovou třídu, která se odvíjí od životní, ale taktéž ekonomické situace poplatníka. Dle zvolené daňové třídy jsou následně odvozeny zálohy na povinné odvody (German-Tax, 2020; EstG, 2022). Daňových tříd je celkem 6, pravidla jsou následující (Steuerklassen, 2022):

- Daňová třída 1 – tato třída je určena pro svobodné osoby, rozvedené, či ovdovělé. V této daňové třídě mají poplatníci možnost uplatnit nejmenší množství a výši slev, daňových úlev a zvýhodnění.
- Daňová třída 2 – do této třídy jsou zařazeni rodiče samoživitelé, kteří žijí alespoň s jedním dítětem. V takovém případě má poplatník možnost využít daňových zvýhodnění prostřednictvím úlev.
- Daňová třída 3 – Tato daňová třída je vyhrazena pro manželské páry, přičemž lze tuto daňovou třídu kombinovat s daňovou třídou 5, která nabízí vyšší odpočty. V daňové třídě 3 lze uplatnit slevy na oba manžele.
- Daňová třída 4 – Do této daňové třídy spadají poplatníci automaticky po uzavření manželství. V této třídě lze uplatnit daňové zvýhodnění na dítě, které se pro poplatníka automaticky sníží na polovinu.
- Daňová třída 5 – Tuto daňovou třídu mohou zvolit pouze manželé, respektive ten z partnerů, který má nižší plat, neboť tato daňová třída nenabízí vysoké úlevy, lze uplatnit pouze základní slevu na poplatníka.
- Daňová třída 6 – Tuto daňovou třídu volí osoby s více zaměstnáními, přičemž hlavní zaměstnání je daněno dle jedné ze tříd zmíněných výše, avšak každé další zaměstnání je daněno dle této třídy. Dále jsou do této daňové třídy zařazeny osoby, které porušují zákon o dani z příjmů, tedy například neodvádějí správnou výši daně, odvodů na pojistném, apod.

Stejně jako v České republice je jednou ze základních možností, jak snížit daňovou povinnost přídavek na děti. Rozdíl oproti daňovému zvýhodnění v České republice spočívá ve výši přídavku a pořadí dětí. V Německu je identický přídavek pro 1. a 2. dítě, o něco vyšší pro třetí dítě a dokonce existuje i přídavek na 4. a další dítě (neotax, 2022). Výše těchto dětských přídavků je zaznamenána v následující tabulce.

Tabulka 15 Přídavky na děti platné v Německu k roku 2022

Přídavky na děti v Německu za rok (v €)		
První a druhé dítě	Třetí dítě	Čtvrté dítě a další
2 628	2 700	3 000

Zdroj: neotax.cz (2022)

Další možností je ekvivalent základní slevy na poplatníka, která v Německu slouží jako nezdanitelná část základu daně ve výši 1 000 € za rok (momentálně se jedná o navýšení na 1 200 € zpětně od začátku roku, zákon v době psaní diplomové práce ještě nebyl schválen) (Reuss, 2022).

Zdanění příjmů ze závislé činnosti

Mzda zaměstnance se v Německu v roce 2022 vypočítá z hrubé mzdy, neboli z celkového měsíčního příjmu včetně prémie, benefitů apod. Od této hrubé mzdy se následně odečtou povinné odvody, kterými jsou (Die Techniker, 2022):

- Daň z příjmů (dle daňové třídy a výše výdělku)
- Solidární daň (5,5 % z vypočtené daňové povinnosti, která je vyšší než 1 413 €)
- Církevní daň (pokud je zaměstnanec členem církve, 8% nebo 9% z vypočtené daňové povinnosti)
- Odvody na pojistném:
 - Zdravotní pojištění (7,3 % + individuální příspěvek zaměstnance, pokud je ve veřejném zdravotním pojištění)
 - Důchodové pojištění (9,3 %)
 - Pojištění nezaměstnanosti (1,2 %)
 - Pojištění pro případ dlouhodobé péče (1,525 %).

Odečtením všech těchto odvodů je zjištěna čistá mzda, která je zaměstnanci vyplacena. Oproti České republice vzniká rozdíl v povinnosti podat daňové přiznání pro každého zaměstnance v Německu a finální daňová povinnost je vyčíslena na základě podaného daňového přiznání (neotax, 2022).

Zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti

Příjmy ze samostatné výdělečné činnosti jsou v Německu označovány jako živnostenské podnikání. Osoby, které se tak chtějí stát OSVČ musí splnit podmínky k získání živnostenského oprávnění, kterými bývají zpravidla přihlášky do příslušných živnostenských či profesních komor (řemeslné, lékařské, apod.) a pro zahájení činnosti je mnohdy potřeba prokázat odbornou způsobilost či vzdělání.

Rozdílné podmínky existují pro tzv. freelancery, neboli osoby na volné noze, mezi něž se řadí osoby podnikající dle svobodného a nezávislého podnikání, kam podle § 18 ZDP v Německu patří činnosti vědecké, umělecké, literární, pedagogické nebo vzdělávací.

Příjmy těchto osob podléhají dani z příjmů fyzických osob, nikoli živnostenské dani. Oproti České republice existuje také kontrolní systém, který předchází tzv. falešnému podnikání tím, že OSVČ nesmí mít podíl příjmů od jednoho odběratele vyšší než 83 % (Oliver, 2022).

V Německu vedou osoby samostatně výdělečně činné obdobně jako v České republice jednoduché účetnictví, tedy ekvivalent daňové evidence či podvojně účetnictví, které se stává povinným, pokud obrat fyzické osoby přesáhne 600 000 € za zdaňovací období (EStG, 2022).

Výpočet výsledné daňové povinnosti vychází z obdobného postupu jako v České republice. Roční úhrn příjmů je dále ponížen o daňově uznatelné náklady a nezdanitelné části základu daně, respektive odpočty. Z tohoto základu daně se následně odvodí daňová povinnost dle příslušného tarifu a daňové třídy. Dále mají tyto osoby povinnost podat daňové přiznání příslušnému finančnímu úřadu, který doměří a vyčíslí výslednou daň tak, aby bylo pro fyzickou osobu efektivní, a to z důvodu stanovení správné daňové třídy apod. Odvody na sociální pojištění u podnikajících fyzických osob jsou na zcela dobrovolné bázi a fyzická osoba si může vybrat mezi zákonným a soukromým pojištěním (für-Gründer.de, 2022; test.de, 2022).

4 Analýza zdaňování osobních příjmů

Následující část této práce je zaměřena na analýzu daně z příjmů fyzických osob ve vybraných zemích. Analýza je tvořena praktickými aplikacemi pomocí výpočtů daňové povinnosti u fyzických osob s ohledem na legislativní změny. Posledním meritem této kapitoly je komparace systému zdanění osobních příjmů v České republice s vybranou zemí, konkrétně s legislativou upravující daň z příjmů fyzických osob v Německu. Modelové příklady budou vytvořeny za použití fiktivních údajů fyzických osob.

4.1 Zdanění příjmů ze závislé činnosti

První modelový příklad je demonstrován na zdanění příjmů ze závislé činnosti. Jak bylo avizováno v kapitole 3.6, v roce 2020 došlo legislativní úpravou ke zrušení superhrubé mzdy, která představuje hrubou mzdu navýšenou o pojistné, které hradí za zaměstnance zaměstnavatel. Tento fakt se promítne do první analýzy, kde bude počítána daň z příjmů za kalendářní roky 2020 - 2022. Pro účely zjištění dopadů zrušení superhrubé mzdy je třeba vypočítat čistou mzdu za stanovení různých výší měsíční hrubé mzdy, proto bylo vybráno šest různých modelových situací, které vycházejí z minimální mzdy, která v roce 2020 činila 14 600 Kč, v roce 2021 činila 15 200 Kč a v roce 2022 se minimální mzda zvýšila na 16 200 Kč za měsíc (Vančurová, 2021; MPSV, 2021). Od této hranice jsou dále namodelovány další situace až po hranici 170 000 Kč, kdy tato částka je již nad maximálním limitem pro lineární sazbu daně a je tak zdaňována v roce 2020 solidární daní a v letech 2021 a 2022 progresivní daní. Veškeré situace a výpočty znázorňují tabulky, které obsahují veškeré stěžejní položky pro výpočty. Jsou jimi hrubá mzda, povinné odvody zaměstnance, čistá mzda a onen rozdíl v čisté mzdě, který je způsoben zrušením superhrubé mzdy. Následně je na základě provedených výpočtů stanovena efektivní daňová sazba, tedy reálný daňový dopad na poplatníka.

Tabulka 16 Rozdíl v čisté mzdě při měsíční minimální hrubé mzdě v letech 2020-2022

Jednotlivé položky v Kč	leden- prosinec 2020	leden- prosinec 2021	leden- prosinec 2022
výše hrubé mzdy (v Kč)	14 600	15 500	16 200
superhrubá mzda (1,338násobek hrubé mzdy) (v Kč)	19 535	zrušeno	zrušeno
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %) (v Kč)	1 606	1 705	1782
Daň (v Kč)	3 120	2 325	2 430
základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 070	2 320	2 570
daň po slevě (v Kč)	1 050	5	0
čistá mzda (v Kč)	11 944	13 790	14 558
rozdíl v čisté mzdě za jeden měsíc (v Kč)		1 846	768
roční navýšení čisté mzdy za rok (v Kč)		22 152	9 216
efektivní daňová sazba (%) (v Kč)	7,19	0,03	0,00

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Z první modelové situace vyplývá, že pokud poplatník uplatňuje pouze slevu na poplatníka, za rok se jeho čistý příjem zvýší o 22 152 Kč, přičemž reálný dopad zdanění mzdy klesne ze 7,19 % na 0,03 %. V roce 2022 pokryje daňovou povinnost sleva na poplatníka, tudíž je reálný dopad zdanění nulový. Situace je ale jiná, pokud si poplatník uplatňuje daňové zvýhodnění na dítě, ze kterého plyne možný daňový bonus. Z údajů Českého statistického úřadu (2021) vyplývá, že na jednu ženu připadá v České republice 1,7 dítěte, proto se ve výpočtech bude objevovat možnost uplatnit daňové zvýhodnění na 0-2 děti, což odrazuje realitu. Při minimální měsíční hrubé mzdě pak mohou nastat různé daňové dopady, které zachycuje tabulka níže.

Tabulka 17 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u minimální hrubé mzdy v letech 2020-2022

Roční daňová povinnost/bonus a daňové zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2020	12 600	-2 604	-22 008
2021	60	-15 144	-34 548
2022	0	-15 204	-38 044

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Z výsledků je patrné, že nárok na daňový bonus vzniká poplatníkovi v obou zdaňovacích obdobích již při uplatnění daňového zvýhodnění u prvního dítěte. U daňového zvýhodnění na obě děti může poplatník v roce 2021 dosáhnout na daňový bonus až 34 548 Kč. V roce 2022 díky růstu minimální hrubé mzdy a taktéž zvýšení základní slevy na poplatníka dojde u těchto fyzických osob k nulovému daňovému zatížení, a při uplatnění daňových zvýhodnění na dvě děti může dosáhnout i na plný daňový bonus za dvě děti, 38 044 Kč.

Další namodelovanou situací je hrubý měsíční příjem fyzické osoby ve výši 25 000 Kč, přičemž výpočty pro rok 2020 - 2022 jsou opět zaznamenány v tabulce níže.

Tabulka 18 Rozdíl v čisté mzdě při měsíční hrubé mzdě 25 000 Kč v letech 2020-2022

Jednotlivé položky v Kč	leden- prosinec 2020	leden- prosinec 2021	leden- prosinec 2022
výše hrubé mzdy (v Kč)	25 000	25 000	25 000
superhrubá mzda (1,338násobek hrubé mzdy) (v Kč)	33 450	zrušeno	zrušeno
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %) (v Kč)	2 750	2 750	2 750
daň (v Kč)	5 025	3 750	3 750
základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 070	2 320	2 570
daň po slevě (v Kč)	2 955	1 430	1 180
čistá mzda (v Kč)	19 295	20 820	21 070

rozdíl v čisté mzdě za jeden měsíc (v Kč)		1 525	250
roční navýšení čisté mzdy za rok (v Kč)		18 300	3 000
efektivní daňová sazba (%)	11,82	5,72	4,72

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Pokud má poplatník hrubou mzdu 25 000 Kč za měsíc, díky zrušení superhrubé mzdy se jeho čistý příjem v roce 2021 zvedne o 18 300 Kč, pokud uplatní základní slevu na poplatníka a v roce 2022 se čistá mzda zvýší o 3 000 Kč. Viditelný rozdíl je na první pohled i v efektivní daňové sazbě, která se v roce 2020 blížila k 12 % a pro rok 2021 se po zrušení superhrubé mzdy dokázala snížit na 5,72 %. O jedno procento dále klesla v roce 2022, a sice z důvodu navýšení slevy na poplatníka. Pokud se ale fyzická osoba rozhodne uplatnit i daňové zvýhodnění na děti, z tabulky 19 plyne, že při zdaňování mzdy za použití superhrubé mzdy jí daňový bonus nevznikne. Pokud by ovšem poplatník uplatňoval zvýhodnění na 3 a více dětí v roce 2020, na daňový bonus by dosáhl. Po zrušení superhrubé mzdy, čili v roce 2021, ale daňový bonus poplatníkovi vznikne už při uplatnění daňového zvýhodnění na dvě děti, v roce 2022 pak vzniká daňový bonus u uplatnění daňového zvýhodnění na jedno dítě.

Tabulka 19 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u příjmu 25 000 Kč v letech 2020-2022

Roční daňová povinnost/bonus a daňové zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2020	12 600	-2 604	-22 008
2021	60	-15 144	-34 548
2022	-16 80	-16 884	-39 724

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Následující modelová situace představuje hrubou měsíční mzdu, která v roce 2020 činila 34 835 Kč, v roce 2021 35 441 Kč a v roce 2022 38 911 Kč (Vančurová, 2021; Accace, 2022).

Tabulka 20 Rozdíl v čisté mzdě při průměrné měsíční mzdě v letech 2020-2022

Jednotlivé položky v Kč	leden- prosinec 2020	leden- prosinec 2021	leden- prosinec 2022
výše hrubé mzdy (v Kč)	34 835	35 441	38 911
superhrubá mzda (1,338násobek hrubé mzdy) (v Kč)	46 609	zrušeno	zrušeno
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %) (v Kč)	3 832	3 899	4 280
daň (v Kč)	7 035	5 325	5 850
základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 070	2 320	2 570
daň po slevě (v Kč)	4 965	3 005	3 280
čistá mzda (v Kč)	26 038	28 537	31 351
rozdíl v čisté mzdě za jeden měsíc (v Kč)		2 499	2 813
roční navýšení čisté mzdy za rok (v Kč)		29 676	33 760
efektivní daňová sazba (%)	14,25	8,48	8,43

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Výsledkem tohoto výpočtu je rozdíl 29 676 Kč mezi lety 2020 a 2021, takže lze obecně říci, že fyzická osoba s průměrným platem, která si uplatňuje základní slevu na poplatníka, dosáhla v roce 2021 navýšení čistého příjmu o téměř 30 000 Kč. V roce 2022 je toto zvýšení oproti roku přechozímu 33 760 Kč. V případě efektivní daňové sazby se po zrušení superhrubé mzdy jedná o snížení daňové zátěže o 5,77 %, navzdory růstu průměrné mzdy. Téměř žádný rozdíl je zaznamenán v roce 2022, kdy klesne o 4 setiny reálný daňový dopad u průměrné hrubé mzdy oproti roku 2021.

Z následující tabulky 21 je patrné, že při průměrné mzdě vzniká poplatníkovi daňová povinnost i za podmínek uplatnění daňového zvýhodnění. Největší pozornost lze věnovat uplatnění daňového zvýhodnění na 2 děti, neboť zvýšením uplatnitelné částky v roce 2022 lze dosáhnout nižší daňové povinnosti než v roce 2021.

Tabulka 21 Daňová povinnost při uplatnění daňového zvýhodnění na děti a daňový dopad při průměrné měsíční mzdě v letech 2020-2022

Roční daňová povinnost a daňové zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2020	59 580	44 376	24 972
2021	36 060	20 856	1 452
2022	39 360	24 156	1 316

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Pro osoby s průměrnou mzdou je dále namodelována situace za použití odčitatelných položek od základu daně, konkrétně o příspěvek na zaplaceném penzijním připojištění a jedno darování krve. Vzhledem k uplatnění daňového zvýhodnění na dvě děti je pracováno s verzí, že fyzická osoba umísťuje alespoň jedno z dětí do zařízení předškolního vzdělávání a vzniká mu tak nárok na plnou výši slevy za umístění dítěte. Tyto faktory mají na roční zúčtování daně zásadní vliv a v tabulce níže je zaznamenáno, jak pomocí těchto odpočtů a slev dosáhne fyzická osoba daňového bonusu.

Tabulka 22 Uplatnění odpočtů a slev u průměrné mzdy 2022

Jednotlivé položky (v Kč)	Měsíční mzda 2022
výše hrubé mzdy	38 911
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %)	4 280
daň	5 850
základní sleva na poplatníka	2 570
daňové zvýhodnění na 2 děti	3 127
záloha na daň	153
čistá mzda	34 478
Jednotlivé položky (v Kč)	Roční zúčtování 2022
celkový roční hrubý příjem	466 932
příspěvek na penzijní připojištění	12 000

jedenkrát darování krve	3 000
Upravený základ daně	451 900
daň	67 785
odečtené zálohy na dani	1 836
sleva na poplatníka	30 840
sleva za umístění dítěte	16 200
daň po slevách	18 909
daňové zvýhodnění na děti	37 523
daňová povinnost/daňový bonus	-18 614

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Další hladina příjmů, u které je analyzován daňový dopad, je měsíční hrubý příjem 50 000 Kč, který lze již označit za nadprůměrný.

Tabulka 23 Rozdíl v čisté mzdě při měsíční hrubé mzdě 50 000 Kč v letech 2020-2022

Jednotlivé položky v Kč	leden-prosinec 2020	leden- prosinec 2021	leden- prosinec 2022
výše hrubé mzdy (v Kč)	50 000	50 000	50 000
superhrubá mzda (1,338násobek hrubé mzdy) (v Kč)	66 900	zrušeno	zrušeno
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %) (v Kč)	5 500	5 500	5 500
daň (v Kč)	10 035	7 500	7 500
základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 070	2 320	2 570
daň po slevě (v Kč)	7 965	5 180	4 930
čistá mzda (v Kč)	36 535	39 320	39 570
rozdíl v čisté mzdě za jeden měsíc (v Kč)		2 785	250

roční navýšení čisté mzdy za rok (v Kč)		33 420	3 000
efektivní daňová sazba (%)	15,93	10,36	9,86

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Při hrubé mzdě 50 000 Kč vzniká rozdíl v čisté mzdě ve výši 33 420 Kč a 3 000 Kč v roce 2022. Zrušení superhrubé mzdy tak při výši příjmů 50 000 Kč za jeden měsíc činí snížení daňového dopadu o 5,57 % pro rok 2021, pro rok 2022 díky zvýšení základní slevy na poplatníka činí reálné daňové zatížení mzdy 9,86 %. Při uplatnění základní slevy na poplatníka vzniká daňová povinnost 95 580 Kč v roce 2020, 62 160 Kč v roce 2021 a 59 160 Kč v roce 2022, jak lze vyčíst z tabulky 24, kde je taktéž zaznamenáno, jaká daňová povinnost vznikne při uplatnění daňových zvýhodnění na děti, kde se opět projevuje zvýšení základní slevy na poplatníka a ono navýšení daňového zvýhodnění na 2 děti.

Tabulka 24 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u příjmu 50 000 Kč v letech 2020-2022

Roční daňová povinnost a daňové zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2020	95 580	80 376	60 972
2021	62 160	46 956	27 552
2022	59 160	43 956	21 116

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Předposlední zkoumaná hladina hrubé mzdy je ve výši 100 000 Kč. Při této hrubé mzdě se poplatníkovi zvýší čistá mzda o 63 840 Kč a dále taktéž o 3 000 Kč z důvodu zvýšení základní slevy na poplatníka.

Tabulka 25 Rozdíl v čisté mzdě při měsíční hrubé mzdě 100 000 Kč v letech 2020-2022

Jednotlivé položky v Kč	leden- prosinec 2020	leden-prosinec 2021	leden- prosinec 2022
výše hrubé mzdy (v Kč)	100 000	100 000	100 000
superhrubá mzda (1,338násobek hrubé mzdy) (v Kč)	133 800	zrušeno	zrušeno
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %) (v Kč)	11 000	11 000	11 000
daň (v Kč)	20 070	15 000	15 000
základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 070	2 320	2 570
daň po slevě (v Kč)	18 000	12 680	12 430
čistá mzda (v Kč)	71 000	76 320	76 570
rozdíl v čisté mzdě za jeden měsíc (v Kč)		5 320	250
roční navýšení čisté mzdy za rok (v Kč)		63 840	3 000
efektivní daňová sazba (%)	18,00	12,68	12,43

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Z tabulky je patrné, že při hrubém příjmu 100 000 Kč za měsíc dochází k poklesu reálného dopadu zdanění o 5,32 % pro rok 2021 a dalších čtvrt procenta pro rok 2022.

Při této hrubé mzdě pak poplatníkovi vzniká daňová povinnost ve výši 216 000 Kč za rok 2020, 152 160 Kč za rok 2021 a 149 160 Kč v roce 2022. Snížení daňové povinnosti za použití uplatnění daňového zvýhodnění na děti je pak vyčísleno v tabulce níže, kde se opět projeví zvýšení daňového zvýhodnění na 2 děti v roce 2022, což má za následek nižší daňovou povinnost, než při stejné situaci v roce 2021.

Tabulka 26 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u příjmu 100 000 Kč v letech 2020-2022

Roční daňová povinnost a daňové zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2020	216 000	200 796	181 392
2021	152 160	136 956	117 552
2022	149 160	133 956	111 116

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Poslední hladina, u které je proveden výpočet dopadu zdanění je částka 170 000 Kč, která ve všech třech obdobích přesahuje maximální limit pro danění sazbou daně 15 %, a je tak třeba v roce 2020 započítat solidární daň, v letech 2021 a 2022 pak progresivní daň. V tomto modelovém příkladu je čistá mzda počítána pouze za prvních deset kalendářních měsíců, neboť lze předpokládat, že v těchto měsících poplatník nepřekročí maximální základ pro odvod na sociální pojistné a pro měsíce listopad a prosinec nelze vyčíslit čistou mzdu. Na výpočet daně a daňového dopadu tyto skutečnosti vliv ovšem nemají, tudíž lze daňový dopad určit.

Tabulka 27 Rozdíl v čisté mzdě u měsíční hrubé mzdy 170 000 Kč v letech 2020-2022

Jednotlivé položky v Kč	leden-říjen 2020	leden-říjen 2021	leden-říjen 2022
výše hrubé mzdy (v Kč)	170 000	170 000	170 000
superhrubá mzda (1,338násobek hrubé mzdy) (v Kč)	227 460	zrušeno	zrušeno
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %) (v Kč)	18 700	18 700	18 700
solidární/progresivní daň (v Kč)	2 146	6 486	2 714
daň (v Kč)	34 125	21 270	23 730
základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 070	2 320	2 570

daň po slevě (v Kč)	34 201	25 436	23 874
čistá mzda (v Kč)	117 099	125 864	127 426
efektivní daňová sazba (%)	20,12	14,96	14,04

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Z tabulky plyne, že efektivní daňová sazba v roce 2020 u měsíční hrubé mzdy 170 000 Kč činila 20,12 %. Takto vysoký podíl daňových odvodů ze mzdy je dán především existencí superhrubé mzdy, ze které je odváděna daň z příjmů a poté solidární daň ve výši 7 % z příjmů přesahujících rozhodnou částku 139 340 Kč. V roce 2021 klesá efektivní daňová sazba na 14,96 % navzdory zavedení progresivní daně, která nahradila solidární daň a z tabulky je patrné, že tato daň je vyšší, dopad zrušení superhrubé mzdy ovšem výrazně snižuje celkovou daňovou povinnost. V roce 2022 klesla efektivní daňová sazba oproti roku 2021 pouze o 0,92 %, tento fakt je dán především zvýšením limitu pro danění lineární sazbou daně a růstem základní slevy na poplatníka.

Poplatníkovi tak vznikne daňová povinnost ve výši 410 412 Kč za rok 2020, 305 232 Kč za rok 2021 a 286 488 Kč v roce 2022. I přes možnosti uplatnění daňových zvýhodnění na děti ale vzniká velká daňová povinnost ve všech případech sledovaného období, kterou lze ovšem snížit dalším uplatněním slev či daňových odpočtů.

Tabulka 28 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u zvláště vysokých příjmů v letech 2020-2022

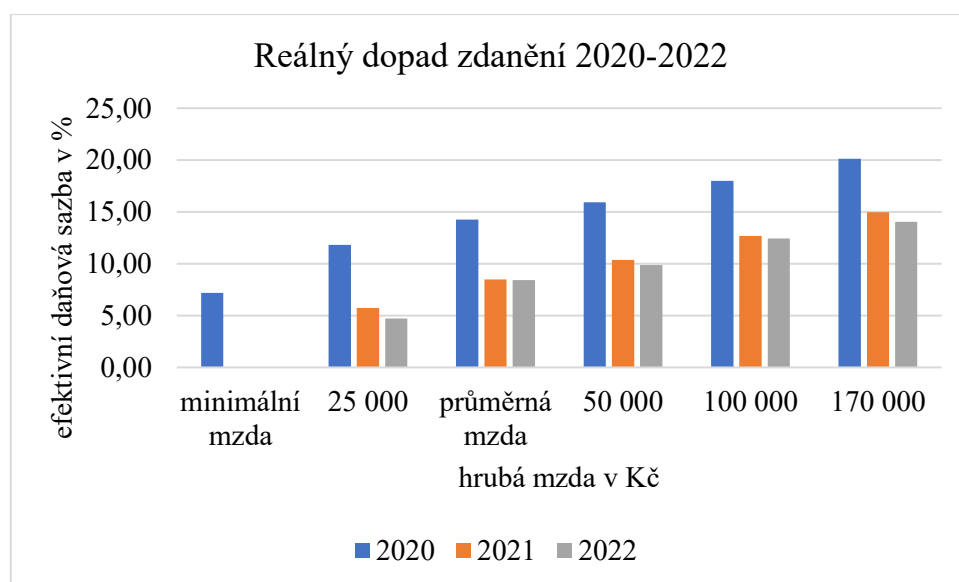
Roční daňová povinnost a daňové zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2020	410 412	395 208	375 804
2021	305 232	290 028	270 624
2022	286 488	271 284	248 444

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Vývoj efektivní daňové sazby, a tedy reálného daňového dopadu na fyzické osoby při jednotlivých výších hrubé mzdy je zanesen do grafu, který veškeré změny zachycuje. Z grafu lze vyhodnotit, že při minimální mzdě klesne v roce 2021 reálný dopad zdanění téměř na minimum a vlivem růstu slev klesne v roce 2022 na nulu. Kladný dopad má zrušení superhrubé mzdy i při hrubém příjmu 25 000 Kč, jehož pokles je výrazně

viditelný v grafu. Pro rok 2022 pak daňový dopad u tohoto příjmu klesne taktéž, a to z důvodu zvýšení základní slevy na poplatníka. U hrubé měsíční mzdy je taktéž zaznamenán velký pokles efektivní daňové sazby mezi lety 2020 a 2021, a to navzdory růstu průměrné hrubé mzdy. I u tohoto příjmu klesne efektivní daňová sazba pro rok 2022, ale jen minimálně. U nadprůměrných příjmů se již efektivní daňová sazba v roce 2020, kdy ještě byla v platnosti superhrubá mzda, vyšplhala nad 15 %, a tedy reálný dopad zdanění byl tak vyšší, než sazba pro zdanění. U hrubých příjmů 170 000 Kč se efektivní daňová sazba dostala na hranici 20,12 %, o to větší pokles je pak zaznamenán pro roky 2021 a 2022, kdy se efektivní sazba daně dostane pod hranici 15 % z důvodu zrušení superhrubé mzdy, ale taktéž díky zvýšení maximálního limitu, který podléhá sazbě 15 % daně z příjmů fyzických osob.

Obrázek 7 Efektivní daňová sazba v letech 2020-2022 u příjmů ze závislé činnosti

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

4.1.1 Zdanění příjmů ze závislé činnosti v Německu a srovnání s Českou republikou

Daňový dopad a zatížení pro fyzické osoby s příjmy ze závislé činnosti jsou demonstrovány na příkladu pro Českou republiku a Německo. Pro analýzu dopadu byl zvolen medián hodnot průměrných mezd v České republice a Německu pro rok 2022, neboť rozdíly v platech zaměstnanců těchto dvou zemí jsou nesrovnatelné. Medián představuje prostřední hodnotu ze souboru čísel, jenž jsou uspořádány podle velikosti (Mičudová, Gangur, Svoboda & Říhová, 2016), a v tomto případě je medián stanoven

z hodnot 38 911 Kč, tedy průměrné měsíční hrubé mzdy pro rok 2022 v České republice a 105 655 Kč (4 250 €), což představuje částku hrubé měsíční mzdy pro rok 2022 v Německu (Nehra, 2022). Medián, tedy výše příjmů, která slouží k následné analýze, je stanoven hodnotou 72 283 Kč. Analýza je provedena na příkladu fyzické osoby, která je svobodná, bezdětná (modelový příklad 1), podruhé žije v manželském svazku a uplatňuje zvýhodnění na 1 dítě (modelový příklad 2).

Vypočet daně ze mzdy v Německu je vyčíslen v následující tabulce, kde jsou viditelné všechny důležité položky, kterými jsou povinné odvody na pojistné, vypočtená daň, příspěvek na dítě a výsledná čistá mzda.

Tabulka 29 Výpočet daně ze mzdy v roce 2022 v Německu

Výpočet čisté mzdy v Německu	€	Kč
výše měsíční hrubé mzdy	2 908,00	72 283
Modelový příklad 1 - svobodná, bezdětná fyzická osoba		
daň	361,33	8 983
důchodové pojištění (9,3 %)	270,44	6 723
pojištění nezaměstnanosti (1,2 %)	34,90	868
sociální pojištění (1,5 %)	54,53	1 356
zdravotní pojištění (7,3 %)	229,73	5 711
čistá mzda	1 957,07	48 653
Modelový příklad 2 - fyzická osoba v manželství, 1 dítě		
příspěvek na 1 dítě	219,00	5 444
daň	115,16	2 863
důchodové pojištění (9,3 %)	270,44	6 723
pojištění nezaměstnanosti (1,2 %)	34,90	868
sociální pojištění (1,5 %)	54,53	1 356
zdravotní pojištění (7,3 %)	229,73	5 711

čistá mzda	2 203,24	54 773
------------	----------	--------

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

V případě svobodné, bezdětné fyzické osoby se jedná o daňovou třídu 1 a daňová sazba činí 12,46 %. Celkové povinné odvody na pojistném tvoří 19,3 % z příjmů, je ale nutné v případě Německa připočítat příplatky pojišťovnam, které tvoří dalších 1,2 %. Celkem tak na povinných pojistných odvodech zaplatí tato fyzická osoba 20,5 % ze svých hrubých příjmů. Z hrubé mzdy tento zaměstnanec odvede celkem 950,93 €. V druhém případě je třeba brát v potaz změnu daňové třídy. Pokud je tato fyzická osoba v manželství, může si vybrat mezi posouzením svých příjmů samostatně či dohromady s druhým z partnerů. Pro komparaci se stejnou životní situací v České republice, a taktéž způsobu danění dle české legislativy bylo zvoleno posouzení příjmů samostatně, čímž je příjem této fyzické osoby posouzen dle daňové třídy 3. Zároveň v tomto příkladu přibyl tzv. příspěvek na dítě, který činí 219 € za jeden měsíc. Tímto nevzniká žádný rozdíl v povinných odvodech na pojistné, ty se stále vypočítají z hrubých příjmů, ale sníží se daň a celkem tak tato fyzická osoba odvede za jeden měsíc 704,76 €.

Následující výpočet se týká fyzické osoby v České republice, která nejprve uplatňuje nárok na slevu na poplatníka a podruhé daňové zvýhodnění na 1 dítě. Ze své měsíční mzdy tak v prvním modelovém příkladu zaměstnanec odvede celkem 16 226 Kč na pojistných odvodech a dani, v druhém případě je tato částka 14 959 Kč.

Tabulka 30 Výpočet daně ze mzdy v roce 2022 v České republice

Výpočet čisté mzdy v České republice	leden-prosinec 2022
výše měsíční hrubé mzdy (v Kč)	72 283
Modelový příklad 1 - svobodná, bezdětná fyzická osoba	
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %) (v Kč)	7 951
daň (v Kč)	10 845
základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 570
daň po slevě (v Kč)	8 275
čistá mzda (v Kč)	56 057

Modelový příklad 2 - fyzická osoba v manželství, 1 dítě	
pojistné hrazené zaměstnancem (11 %) (v Kč)	7 951
daň (v Kč)	10 845
základní sleva na poplatníka (v Kč)	2 570
daňové zvýhodnění na 1 dítě (v Kč)	1 267
daň po slevě (v Kč)	7 008
čistá mzda (v Kč)	57 324

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Srovnání daňového zatížení u této fyzické osoby zachycuje následující tabulka, ve které jsou vyčísleny daňové odvody za celý kalendářní rok, čistá mzda za rok a efektivní daňová sazba ze zjištěných výsledků analýzy zdanění v České republice a v Německu.

Tabulka 31 Srovnání daňového dopadu na poplatníka daně z příjmů fyzických osob v České republice a Německu v roce 2022

Komparace modelového příkladu 1	roční hrubý příjem	daňový odvod z příjmů	roční čistý příjem	efektivní daňová sazba (%)
Česká republika	867 396	99 300	672 682	11,45
Německo (v €)	34 896	4 336,00	23 484,84	12,42
Německo (v Kč)	867 396	107 793	583 833	
Komparace modelového příkladu 2	roční hrubý příjem	daňový odvod z příjmů	roční čistá mzda	efektivní daňová sazba (%)
Česká republika	867 396	84 096	687 886	9,70
Německo (v €)	34 896	1 382,00	26 438,88	3,96
Německo (v Kč)	867 396	34 357	657 271	

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Ze zjištěných výsledků je patrné, že pokud je osoba svobodná a bezdětná, reálný dopad zdanění v České republice je 11,25 % a je menší než lineární sazba daně, která činí 15 % a zároveň je o 0,98 % menší než v Německu, kde efektivní daňová sazba je 12,42 %, což je stejná sazba jako progresivní sazba daně. Menší dopad zdanění v České

republiky oproti Německu lze přisuzovat uplatnění základní slevy na poplatníka. Ve druhém případě, pokud v obou zemích má fyzická osoba nárok na určitou daňovou úlevu, v podobě daňových zvýhodnění/přídavků na děti, reálný dopad zdanění se v obou případech významně liší. Zatímco v České republice díky slevě na poplatníka a daňovému zvýhodnění na dítě činí efektivní daňová sazba 9,7 %, v Německu činí pouze 3,96 %, tedy o 6,74 % méně. Tento rozdíl lze přisoudit rozdílné výši v úlevách, neboť v České republice činí daňové zvýhodnění na jedno dítě za kalendářní měsíc 1 267 Kč, zatímco v Německu je to v přepočtu na české koruny 5 444 Kč. Zároveň v Německu spadá daná výše hrubého příjmu do tarifu, který je daněn sazbou daně 12,43 %, což je menší sazba daně než v České republice. Daňové zatížení se ovšem u fyzické osoby v Německu může ve finále lišit, neboť konečnou daňovou povinnost stanoví až finanční úřad po podání daňového přiznání a posoudí, zda je pro tuto fyzickou osobu výhodnější využít přídavků na děti či uplatnit slevu na děti. I přes nižší daňový dopad v modelovém příkladu 2 je patrné, že výsledný čistý příjem za celý rok je v Německu nižší než v České republice, což je zapříčiněno vyššími pojistnými odvody v Německu.

4.2 Možnosti zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti

Paušální výdaje a paušální daň

Tyto dvě varianty určení daňové povinnosti fyzické osoby jsou spolu porovnávány s ohledem na fakt, že nereflektují a neberou v potaz reálné výdaje fyzické osoby. Pro analýzu daňového dopadu je jako výše ročních příjmů stanovena částka 1 000 000 Kč, což je maximální možná výše úhrnu ročních příjmů pro vstup do režimu paušální daně u fyzických osob, a pokud fyzická osoba neprokazuje skutečné výdaje, má na výběr z těchto dvou variant. Následují modelové situace, kdy poplatník uplatňuje daňové zvýhodnění opět na 0-2 děti a jeho výdaje jsou stanoveny buď procentem příjmů dle příslušné sazby, a nebo paušální daní. Pro účely této analýzy jsou analyzovány celkové odvody z příjmů, tedy daň z příjmů a odvody na sociální a zdravotní pojištění, a to z důvodu, že paušální částka v sobě zahrnuje zálohy na všechny tyto odvody a daňový dopad pouze pro daň z příjmů by tak byl irelevantní.

První příklad je demonstrován za předpokladu, že fyzická osoba podniká v zemědělské výrobě či řemeslné činnosti a její paušální výdaje jsou stanoveny jako 80 % z příjmů.

Tabulka 32 Výdajový paušál 80 % a paušální daň v letech 2021 - 2022

Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	Paušální daň 2021	Výdajový paušál 2022	Paušální daň 2022
výše příjmů	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
výdajový paušál (80 %)	800 000	x	800 000	x
základ daně	200 000	x	200 000	x
sociální zabezpečení (29,2 %)	29 200	35 712	29 200	39 204
zdravotní pojištění (13,5 %)	28 708	28 716	31 519	31 524
daň	30 000	1 200	30 000	1 200
sleva na poplatníka	27 840		30 840	
daň po slevách	2 160		0	
Σ povinných odvodů	60 068	65 628	60 719	71 928

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Při pohledu na tabulku, která zaznamenává dopad na poplatníka, který uplatňuje pouze základní slevu na poplatníka, za použití výdajového paušálu 80 % či paušální daně je zřejmé, že v roce 2021 rozdíl na povinných odvodech činí 5 560 Kč a v roce 2022 11 209 Kč. V roce 2021 je tento rozdíl celkem zanedbatelný, a je na fyzické osobě, zda zvolí nejméně administrativně náročnou možnost – paušální daň nebo využije výdajový paušál, který je administrativně i časově náročnější z důvodů povinnosti podat daňové přiznání a přehledy s odvody na pojistném. V roce 2022 je patrné, že navýšení paušální zálohy představuje značný rozdíl a takové fyzické osobě se paušální daň nevyplatí. Zároveň se do povinných odvodů promítne fakt, že fyzická osoba má v obou letech menší základ daně, než je rozhodná částka pro zdravotní pojištění a proto musí odvést pojištění z minimálního vyměřovacího základu.

Pokud chce tato fyzická osoba uplatnit daňové zvýhodnění na děti, vyplatí se mu výdajový paušál v obou případech, jak je zaznamenáno v tabulce níže, kde jsou zaznamenány i celkové odvody po úpravě daně a jejího překlenutí v daňový bonus.

Tabulka 33 Daňový dopad na poplatníka při uplatnění daňového zvýhodnění na děti u výdajového paušálu 80 % v letech 2021 - 2022

Roční daňová povinnost/bonus a zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2021	2 160	-13 044	-32 448
Σ povinných odvodů 2021	60 068	57 908	57 908
2022	0	-15 204	-37 524
Σ povinných odvodů 2022	60 719	60 719	60 719

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Výdajový paušál 60 % mohou využít fyzické osoby s ostatními živnostenskými oprávněními a výsledky analýzy jsou vyčísleny v následující tabulce.

Tabulka 34 Výdajový paušál 60 % a paušální daň v letech 2021 - 2022

Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	Paušální daň 2021	Výdajový paušál 2022	Paušální daň 2022
výše příjmů	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
výdajový paušál (60 %)	600 000	x	600 000	x
základ daně	400 000	x	400 000	x
sociální zabezpečení (29,2 %)	58 400	35 712	58 400	39 204
zdravotní pojištění (13,5 %)	54 000	28 716	54 000	31 524
daň	60 000	1 200	60 000	1 200
sleva na poplatníka	27 840		30 840	
daň po slevách	32 160		29 160	
Σ povinných odvodů	144 560	65 628	141 560	71 928

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Z této analýzy vyplynulo, že při možnosti uplatnění výdajů pomocí menší procentní sazby z dosažených příjmů už vzniká větší dopad na fyzickou osobu, kde rozdíl v dani činí 51 800 Kč ve sledovaných obdobích a celkové odvody taktéž zaznamenávají velký rozdíl. Pokud se fyzická osoba rozhodne uplatnit daňové zvýhodnění na děti, dosáhne sice v obou sledovaných obdobích na daňový bonus v případě uplatnění zvýhodnění na 2 děti, ovšem celkové povinné odvody jsou stále velmi vysoké oproti režimu paušální daně, a tak z této analýzy plyne, že těmto fyzickým osobám se vyplatí vstoupit do paušálního režimu i za předpokladu možnosti uplatnění daňových zvýhodnění a dalších slev. Pokud tak tato fyzická osoba využije paušální režim, daňové zvýhodnění na děti může uplatnit druhý z partnerů, čímž se sníží celková daňová zátěž domácnosti. Daňový dopad na poplatníka využívajícího výdajový paušál 60 % při ročních příjmech 1 000 000 Kč je znázorněn v následující tabulce.

Tabulka 35 Daňový dopad na poplatníka při uplatnění daňového zvýhodnění na děti u výdajového paušálu 60 % v letech 2021 - 2022

Roční daňová povinnost/bonus a zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2021	32 160	16 956	-2 448
Σ povinných odvodů 2021	144 560	129 356	112 400
2022	29 160	13 956	-8 364
Σ povinných odvodů 2022	141 560	126 356	112 400

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Předposlední možnost, uplatnění 40% výdajového paušálu, se týká příjmů ze samostatné činnosti, ke kterým není třeba živnostenské oprávnění, duševního vlastnictví či autorských práv. Analýza daňového dopadu pro sledované období 2021 a 2022 za použití stanovení výdajů procentem z příjmů a paušální daně je znázorněna v následující tabulce, ze které plyne, že při příjmech 1 000 000 se fyzické osobě významně vyplatí přejít do paušálního režimu.

Tabulka 36 Výdajový paušál 40 % a paušální daň v letech 2021 - 2022

Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	Paušální daň 2021	Výdajový paušál 2022	Paušální daň 2022
výše příjmů	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
výdajový paušál (40 %)	400 000	x	400 000	x
základ daně	600 000	x	600 000	x
sociální zabezpečení (29,2 %)	87 600	35 712	87 600	39 204
zdravotní pojištění (13,5 %)	81 000	28 716	81 000	31 524
daň	90 000	1 200	90 000	1 200
sleva na poplatníka	27 840		30 840	
daň po slevách	62 160		59 160	
Σ povinných odvodů	230 760	65 628	227 760	71 928

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Při uplatnění daňového zvýhodnění na děti je situace obdobná jako u 60% výdajového paušálu, tedy, že povinné odvody silně převyšují paušální režim, tudíž při využití paušálního režimu se může daňová zátěž celé domácnosti významně snížit.

Tabulka 37 Daňový dopad na poplatníka při uplatnění daňového zvýhodnění na děti u výdajového paušálu 40 % v letech 2021 - 2022

Roční daňová povinnost/bonus a zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2021	32 160	16 956	-2 448
Σ povinných odvodů 2021	144 560	129 356	112 400
2022	29 160	13 956	-8 364
Σ povinných odvodů 2022	141 560	126 356	112 400

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Poslední sazba výdajového paušálu představuje 30 %, která je určena pro příjmy z nájmu majetku zahrnutého v obchodním majetku. Při úhrnu příjmů 1 000 000 Kč smí fyzická osoba uplatnit tedy jen 300 000 Kč, a díky vysokému základu daně dochází k vysokým odvodům na pojistné i vypočtené dani. Proto se osobám, které mají příjmy jen z nájmu takového majetku vyplatí využít paušální režim.

Tabulka 38 Výdajový paušál 30 % a paušální daň v letech 2021 - 2022

Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	Paušální daň 2021	Výdajový paušál 2022	Paušální daň 2022
výše příjmů	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
výdajový paušál (30 %)	300 000	x	300 000	x
základ daně	700 000	x	700 000	x
sociální zabezpečení (29,2 %)	102 200	35 712	102 200	39 204
zdravotní pojištění (13,5 %)	94 500	28 716	94 500	31 524
daň	105 000	1 200	105 000	1 200
sleva na poplatníka	27 840		30 840	
daň po slevách	77 160		74 160	
Σ povinných odvodů	273 860	65 628	270 860	71 928

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

To samé lze říci i při možnosti uplatnění daňového zvýhodnění na děti, neboť i tak je výsledná daňová povinnost včetně odvodů na pojistné třikrát tak vyšší než paušální částka.

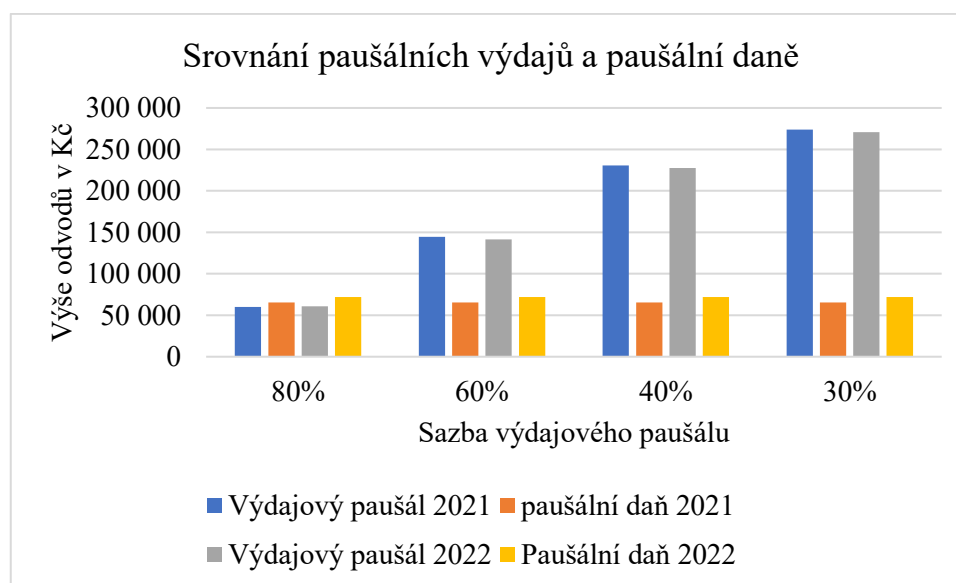
Tabulka 39 Daňový dopad na poplatníka při uplatnění daňového zvýhodnění na děti u výdajového paušálu 30 % v letech 2021 - 2022

Roční daňová povinnost a zvýhodnění na děti (v Kč)	žádné dítě	jedno dítě	dvě děti
2021	77 160	61 956	42 552
Σ povinných odvodů 2021	273 860	258 656	239 252
2022	74 160	58 956	36 636
Σ povinných odvodů 2022	270 860	255 656	233 336

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Srovnání všech povinných odvodů v rámci této analýzy, tedy při ročních příjmech 1 000 000 Kč a využití paušálních výdajů či paušální daně zaznamenává následující graf, ve kterém jsou zohledněny odvody, pokud si poplatník uplatňuje pouze základní slevu na poplatníka.

Obrázek 8 Srovnání povinných odvodů při uplatnění paušálních výdajů či paušální daně v letech 2021 a 2022

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Z grafu vyplývá, že podnikajícím osobám, na jejichž příjmy lze uplatnit výdajový paušál 30 - 60 % a neuplatňují žádné jiné odpočty od daně, se vyplatí vstoupit do paušálního režimu, jak v roce 2021, tak i v roce 2022. I pokud fyzická osoba využívá uplatnění daňových zvýhodnění na děti a vznikne jí nárok na daňový bonus, odvody na pojistném jsou tak vysoké, že je pro tyto fyzické osoby stále výhodnější režim paušální daně, kterým ušetří nejen na povinných odvodech, ale také z časového hlediska a v rámci administrativy.

Využití institutu spolupracující osoby

Při využití přenesení části daňové povinnosti na spolupracující osobu je použit stejný výchozí předpoklad jako v předchozím případě, tedy úhrn ročních příjmů je 1 000 000 Kč a nejsou známy skutečné výdaje, čili je uplatňován výdajový paušál. Výpočet nové daňové povinnosti při uplatnění základní slevy na poplatníka a taktéž při uplatnění daňových zvýhodnění na děti je zaznamenán v následující tabulce, stejně jako přenesená daňová povinnost na spolupracující osobu. V tomto případě je posuzován pouze rok 2021, neboť na výslednou daňovou povinnost při uplatnění základní slevy na poplatníka má vliv pouze zvýšená sleva na dani a rozdíl by tak činil 3 000 Kč. Zároveň je tato možnost rozdělení příjmů a výdajů využita pouze u výdajového paušálu 60 %, 40 % a 30 %, neboť u výdajového paušálu 80 % vznikla v předešlém výpočtu výsledná daňová povinnost 2 160 Kč, což je zanedbatelná částka.

Tabulka 40 Využití institutu spolupracující osoby (30 %) 2021

Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	spolupracující osoba (30 %)
základ daně (výdajový paušál 60 %)	400 000	x
daňová povinnost	32 160	x
daňové zvýhodnění na 1 dítě	16 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	-2 448	x
nový základ daně	280 000	120 000
nová daň	42 000	18 000
sleva na poplatníka	27 840	27 840

nová daň po slevách	14 160	0
daňové zvýhodnění na 1 dítě	-1 044	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	-20 448	x
Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	spolupracující osoba (30 %)
základ daně (výdajový paušál 40 %)	600 000	x
daňová povinnost	62 160	x
daňové zvýhodnění na 1 dítě	46 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	27 552	x
nový základ daně	420 000	180 000
nová daň	63 000	27 000
sleva na poplatníka	27 840	27 840
nová daň po slevách	35 160	0
daňové zvýhodnění na 1 dítě	19 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	552	x
Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	spolupracující osoba (30 %)
základ daně (výdajový paušál 30 %)	700 000	x
daňová povinnost	77 160	x
daňové zvýhodnění na 1 dítě	61 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	42 552	x
nový základ daně	520 000	180 000
nová daň	78 000	27 000
sleva na poplatníka	27 840	27 840

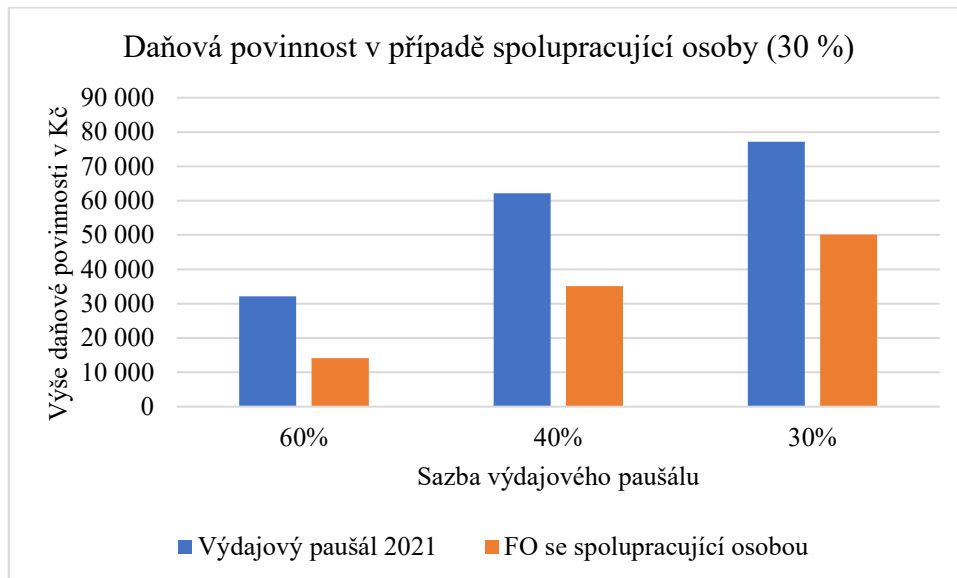
nová daň po slevách	50 160	0
daňové zvýhodnění na 1 dítě	34 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	15 552	x

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Z této analýzy dopadu zdanění je patrné, že přenesení části své daňové povinnosti na spolupracující osobu, která ovšem nemá žádné jiné zdanitelné příjmy a jedná se tedy o její vedlejší činnost, má kladný vliv na obě osoby. U všech možností výdajového paušálu zůstává nulová daňová povinnost spolupracující osoby, neboť vždy tuto daňovou povinnost pokryje sleva na dani. Výrazný dopad má přenesení daňového základu taktéž na samotnou OSVČ, neboť daňová povinnost se snížila u výdajového paušálu 60 % o 18 000 Kč, u výdajového paušálu 40 % a 30 % je toto snížení 27 000 Kč. To z důvodu, že na spolupracující osobu lze převést za zdaňovací období maximálně 180 000 Kč.

Změny v daňové povinnosti při přenesení části příjmů a výdajů na spolupracující osobu při ročních příjmech 1 000 000 Kč ze samostatné výdělečné činnosti zachycuje následující graf, kde je zobrazena původní daňová povinnost fyzické osoby při uplatnění různých sazeb výdajového paušálu, poté nová daňová povinnost po přenesení části daňové povinnosti na spolupracující osobu, která v souhrnném grafu nefiguruje, neboť z analýzy vyplynulo, že daňová povinnost spolupracující osoby by byla ve všech případech nulová. Graf ukazuje, že rozdíl v daňové povinnosti podnikající fyzické osoby je markantní, v případě 60% výdajového paušálu se sníží daňová povinnost o 56 %, při výdajovém paušálu 40 % se daňová povinnost sníží o 44 % a při použití 30% výdajového paušálu o 35 %. Čím je tedy vyšší základ daně, tím pomaleji klesá daňová povinnost, ačkoliv i snížení daňového dopadu o 35 % může mít pro fyzickou osobu velký pozitivní dopad.

Obrázek 9 Daňová povinnost při přenesení části daňové povinnosti na spolupracující osobu (30 %)

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Využití spolupracujícího manžela/ky je v tomto případě taktéž možné, hlavní rozdíl je ten, že v tomto případě je možné přenést až 50 % příjmů a výdajů, maximálně však 540 000 Kč za jeden rok. Výsledky z této analýzy danění jsou vyčísleny v další tabulce.

Tabulka 41 Využití institutu spolupracující osoby (50 %) 2021

Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	spolupracující manžel/ka (50 %)
Základ daně (výdajový paušál 60 %)	400 000	x
daňová povinnost	32 160	x
daňové zvýhodnění na 1 dítě	16 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	-2 448	x
nový základ daně	200 000	200 000
nová daň	30 000	30 000
Sleva na poplatníka	27 840	27 840
nová daň po slevách	2 160	2 160
daňové zvýhodnění na 1 dítě	-13 044	x

daňové zvýhodnění na 2 děti	-32 448	x
Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	Spolupracující manžel/ka (50 %)
Základ daně (výdajový paušál 40 %)	600 000	x
daňová povinnost	62 160	x
daňové zvýhodnění na 1 dítě	46 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	27 552	x
nový základ daně	300 000	300 000
nová daň	45 000	45 000
Sleva na poplatníka	27 840	27 840
nová daň po slevách	17 160	17 160
daňové zvýhodnění na 1 dítě	1 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	-17 448	x
Jednotlivé položky (v Kč)	Výdajový paušál 2021	spolupracující manžel/ka (50 %)
základ daně (výdajový paušál 30 %)	700 000	x
daňová povinnost	77 160	x
daňové zvýhodnění na 1 dítě	61 956	x
daňové zvýhodnění na 2 děti	42 552	x
nový základ daně	350 000	350 000
nová daň	52 500	52 500
sleva na poplatníka	27 840	27 840
nová daň po slevách	24 660	24 660
daňové zvýhodnění na 1 dítě	9 456	x

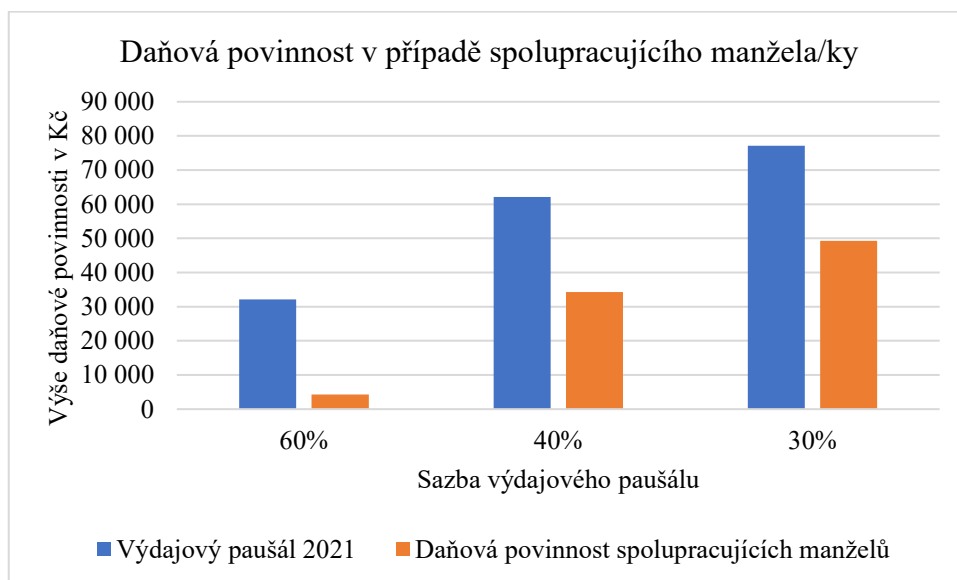
daňové zvýhodnění na 2 děti	-9 948	x
-----------------------------	--------	---

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

V případě spolupráce s manželem/kou již nepokryje sleva na poplatníka daňovou povinnost spolupracující osoby, tudíž odvádět daně musí i manžel/ka. I přes tyto skutečnosti se ale celkové daňové zatížení takové hospodařící rodiny sníží, neboť při výdajovém paušálu 60 % byla původní daňová povinnost 32 160 Kč a nová daňová povinnost fyzické osoby činí 2 160 Kč a 4 320 Kč obou manželů. U 40% výdajového paušálu se z původní daňové povinnosti 62 160 Kč snížila povinnost na 17 160 Kč pro OSVČ a dohromady na 34 320 Kč pro oba manžely. U výdajového paušálu 30 % by fyzická osoba původně odvedla 77 160 Kč, při přenesení 50 % základu daně na druhého z manželů jen 24 660 Kč. Daňová povinnost obou manželů je v tomto případě 49 320 Kč.

Shrnutí analýzy přenesení daňové povinnosti na spolupracujícího manžela/ku zachycuje i následující graf.

Obrázek 10 Daňová povinnost při přenesení části daňové povinnosti na spolupracujícího manžela/ku

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

I z tohoto grafu je patrné, že fyzické osobě, která má roční úhrn příjmů ze samostatné výdělečné činnosti 1 000 000 Kč se vyplatí přenést část příjmů a výdajů, neboli část daňové povinnosti na spolupracujícího manžela/ku. U výdajového paušálu 60 % se tak sníží daňové zatížení samotné fyzické osoby o 93,3 % a v případě daňového zatížení obou

partnerů o 86,57 %, což má na fyzické osoby velký pozitivní vliv. Je ale třeba brát v potaz i fakt, že spolupracující fyzická osoba je povinna hradit pojistné, pokud by tak byl počítán dopad při celkových povinných odvodech, jistě by takto markantní rozdíl zaznamenán nebyl. U 40% výdajového paušálu dochází ke snížení daňové povinnosti fyzické osoby o 72,4 % a u obou manželů je tento rozdíl 44,8 %. U nejmenší možné sazby při použití paušálních výdajů, tedy 30% výdajového paušálu činí snížení daňového dopadu na fyzickou osobu 65 % a na celý pár 36 %. V porovnání s využitím institutu spolupracující osoby a přenesením 30 % příjmů a výdajů je výhodnější oslovit ke spolupráci manžela/ku, neboť i v případě, kdy vznikne spolupracující osobě daňová povinnost, je celková daňová zátěž partnerů nižší, než při využití 30 % převedení příjmů a výdajů na spolupracující osobu.

4.2.1 Zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti a nájmu v Německu a srovnání s Českou republikou

Německý daňový systém umožňuje podnikajícím fyzickým osobám ze svých příjmů odečíst skutečně vynaložené výdaje, což je stejný znak s Českou republikou v případě uplatnění skutečných výdajů. Pro komparaci daňového dopadu v tomto případě je zvolena fyzická osoba, která podniká jako samostatný překladatel, čímž se dle německé legislativy řadí do katalogových zaměstnání, která podléhají dani z příjmů. V České republice je tato činnost klasifikována pro účely uplatnění výdajového paušálu jako ostatní podnikání. Roční úhrn příjmů ze samostatné výdělečné činnosti činí 1 200 000 Kč, čili 48 270 € po převodu na eura kurzem platným k 1. lednu 2022 (24,86 Kč/€). Skutečně vynaložené výdaje jsou odhadnuty na 350 000 Kč (zahrnuje nájem prostor, spotřebu energie a kancelářské potřeby) , neboli 14 079 €. Vedle příjmů ze samostatné činnosti tato osoba pronajímá byt, který není zahrnut v obchodním majetku. Příjmy z tohoto pronájmu činí za jeden rok 200 000 Kč (8 045 €) a skutečné výdaje jsou odhadnuty na 55 000 Kč (2 212 €). Fyzická osoba je pro účely tohoto srovnání svobodná a bezdětná, čímž se řadí v Německu do daňové třídy 1 a výpočet daňové povinnosti se stanovuje za předešlé zdaňovací období, tedy kalendářní rok 2021.

Výpočet výsledné daňové povinnosti v Německu zachycuje tabulka níže, kde jsou vyčísleny položky důležité pro výpočet daně.

Tabulka 42 Výpočet daně z příjmů ze samostatné činnosti a pronájmu v Německu v roce 2021

Jednotlivé položky	€	Kč
výše příjmů ze samostatné výdělečné činnosti	48 270	1 200 000
výdaje	14 079	350 000
příjmy z pronájmu	8 045	200 000
výdaje	2 212	55 000
základ daně	40 024	995 000
daň	8 342	207 382
výpočet koeficientu	$(40024-14754)/10000=2,527$	
výpočet daně	$(208,85*2,527+2397)*2,527+950,96$ =8 341,84	

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Z tohoto výpočtu vyplývá, že výsledná daň, která byla zdaněna sazbou 20,84 % je 8 342 €, neboli 207 382 Kč. Sazba daně je v tomto případě stanovena dle příslušné tabulky tarifů a následného výpočtu, který nejprve vychází z koeficientu pro danění a následně je tento koeficient dosazen do vzorce pro výpočet daně v daném tarifu a tato daň je zaokrouhlena na celá eura. V případě samostatně výdělečně činné osoby nebyly spočítány odvody na pojistné neboť podnikající fyzická osoba nemá povinnost odvádět pojištění.

Pro výpočet daňové povinnosti v České republice existuje možnost výběru uplatnění výdajů, proto modelová situace přihlíží jak k uplatnění skutečných výdajů, tak i výdajů stanovených procentem z příjmů. Paušální daň v tomto případě být využita nemůže, neboť příjmy přesáhly za jeden kalendářní rok rozhodnou částku a zároveň tento příklad uvažuje, že fyzická osoba je svobodná, tudíž nelze využít ani institutu spolupracující osoby. Výpočet daňové povinnosti reflektuje následující tabulka.

Tabulka 43 Výpočet daně z příjmů ze samostatné činnosti a pronájmu v České republice v roce 2021

Jednotlivé položky v Kč	Skutečné výdaje	Paušální výdaje
výše příjmů dle § 7	1 200 000	1 200 000
výdaje § 7	350 000	720 000
dílčí základ daně § 7	850 000	480 000
příjmy dle § 9	200 000	200 000
výdaje § 9	55 000	60 000
dílčí základ daně § 9	145 000	140 000
celkový základ daně	995 000	620 000
sociální zabezpečení (29,2 %)	124 100	70 080
zdravotní pojištění (13,5 %)	57 375	32 400
daň	149 250	93 000
sleva na poplatníka	27 840	27 840
daň po slevách	121 410	65 158

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

V případě stanovení daňové povinnosti v České republice existují rozdíly, pokud nejsou známy skutečné výdaje, nebo pokud jsou nízké a fyzické osobě se vyplatí uplatnit paušální výdaje. V tomto případě, pokud fyzická osoba uplatní skutečně vynaložené výdaje, které byly stanoveny odhadem, výsledná daňová povinnost činí 121 410 Kč při uplatnění základní slevy na poplatníka. V případě uplatnění výdajů stanovených procentem z příjmů činí výsledná daň 65 158 Kč, neboť tyto fiktivní výdaje výrazně převyšují ty skutečné.

Výsledky této analýzy zdanění jsou rovněž srovnány mezi sebou v tabulce níže, která zobrazuje úhrn příjmů v € i v Kč v Německu a v České republice, daňový odvod a taktéž efektivní daňovou sazbu.

Tabulka 44 Srovnání zdanění příjmů ze samostatné činnosti a nájmu mezi Německem a Českou republikou v roce 2021

Komparace	Roční příjmy	Daňový odvod z příjmů	Efektivní daňová sazba (%)
Německo (v €)	56 315	8 342,00	14,81
Německo (v Kč)	1 400 000	207 382	
Česká republika skutečné výdaje	1 400 000	121 410	8,67
Česká republika paušální výdaje	1 400 000	65 159,00	4,65

Zdroj: zpracováno autorkou (2022)

Výsledkem tohoto srovnání je fakt, že pokud má fyzická osoba příjem 1 400 000 Kč a výdaje 405 000 Kč za jedno zdaňovací období, v České republice činí daňový dopad na poplatníka 8,67 % z příjmů. Pokud ovšem fyzická osoba využije možnost paušálních výdajů, které značně převyšují ty skutečné, své daňové zatížení sníží celkem o 4,65 %, což je snížení daňové zátěže téměř o polovinu. Oproti tomu v Německu, kde je možné uplatnit pouze skutečné výdaje související s ekonomickou činností podnikatele, je daňový dopad na poplatníka 14,81 %. Zároveň je třeba dodat, že s povinnými odvody na pojistné bude celková zátěž v České republice vyšší, naopak v Německu může zátěž zůstat na oněch 14,81 %, neboť neexistuje povinnost k registraci k pojistnému pro podnikající fyzické osoby.

4.3 Shrnutí provedené analýzy

Tato kapitola je věnována shrnutí řešené problematiky, kterou byla analýza zdanění příjmů fyzických osob. Nejprve byla provedena analýza daňového dopadu na poplatníka, a to s ohledem na vývoj legislativy v paragrafu týkajícího se příjmů ze závislé činnosti. Tento paragraf prošel velkou novelizací s účinností od 1.ledna 2021, a sice zrušením superhrubé mzdy, ze které byla daň z příjmů fyzických osob dosud zjišťována. Nově tedy zjištění daně z příjmů ze závislé činnosti vychází z hrubých příjmů. Tato skutečnost, společně se zvyšováním slev na poplatníka a daňových zvýhodnění na děti, byly důvodem provedení analýzy v rámci této práce.

Analýza prokázala snížení efektivní daňové sazby, respektive reálného dopadu zdanění na poplatníky daně z příjmů fyzických osob v jednotlivých sledovaných obdobích, což fyzickým osobám zvyšuje disponibilní důchod. Nicméně je nutné podotknout, že návrh ministerstva financí z roku 2020 zamýšlel zrušení superhrubé mzdy dočasně na dva roky, tedy do roku 2022, což by pro fyzické osoby znamenalo dočasnou daňovou úsporu. Nicméně je nutné podotknout, že návrh ministerstva financí z roku 2020 zamýšlel zrušení superhrubé mzdy dočasně na dva roky, tedy do roku 2022, což by pro fyzické osoby znamenalo pouze dočasnou daňovou úsporu. O jejím znovuzavedení je třeba jednat při nepříznivém ekonomickém a fiskálním vývoji (Wolters Kluwer, 2020). V současné době se vláda ke znovuzavedení superhrubé mzdy nevyjadřuje, ovšem v březnu roku 2022 schválila státní rozpočet na rok 2022 se schodkem 280 miliard Kč a zároveň snížila na přechodné období spotřební daň z benzínu a nafty (ČTK, 2022; MFČR, 2022), což dále negativně ovlivní státní rozpočet. Z tohoto hlediska se vybízí, aby vláda opět o této formě zdaňování mzdy začala jednat, neboť vyšší daňové odvody ze mzdy mohou do státního rozpočtu přivést zhruba 74 milionů Kč (Čížek, 2020). Z pohledu poplatníka daně z příjmů fyzických osob je třeba brát v potaz inflaci, která v březnu roku 2022 činila 12,7 % (ČSÚ, 2022), což výrazně ovlivňuje disponibilní důchod obyvatel a znovuzavedení superhrubé mzdy by na disponibilní důchod mělo výrazný vliv.

Zdanění mzdy v České republice bylo následně srovnáno se zdaněním mzdy v Německu, a to za využití mediánu průměrných hrubých mezd v těchto státech. Tento statistický ukazatel byl zvolen z důvodu obtížnosti srovnání systému zdanění ve zmiňovaných státech, a to i vzhledem k tomu, že výše platů je v zemích rozdílná, o čemž svědčí výše průměrné mzdy, která je v Německu 2,7x vyšší než v České republice. Analýza dopadu zdanění pro totožnou výši hrubého příjmu v obou státech přinesla zjištění, že jedná-li se o svobodnou a bezdětnou osobu, je daňové zatížení vyšší v Německu. Pokud však fyzická osoba žije v manželském svazku a čerpá výhody spojené s vyživováním dítěte, dopad zdanění je v Německu 2,4x nižší než v České republice. Z tohoto zjištění plyne, že německý daňový systém umožňuje větší úlevy na daních spojené s vyživováním dětí než česká legislativa. Nutno podotknout, že pojistné odvody ze mzdy jsou v Německu vyšší než v České republice, neboť činí 19,3 % ze mzdy, oproti 11 % v České republice, a tak zůstane vyšší disponibilní důchod daňovým poplatníkům v České republice. Z důvodu progresivního zdanění v Německu by konkrétnější závěry dopadu zdanění přinesla podrobnější analýza.

V další části byla provedena analýza příjmů ze samostatné činnosti byly nejprve srovnány mezi sebou dva přístupy, které neberou v potaz skutečné výdaje a nereflktují tak skutečnou ekonomickou situaci fyzické osoby. Jedná se o uplatnění paušálních výdajů a režimu paušální daně, který byl zaveden v roce 2021. Do této analýzy byly zahrnuty odvody povinného pojistného z důvodu paušální zálohy, která sestává ze zálohy na daň z příjmů a právě na pojistné odvody. Analýza byla provedena pro výši příjmů 1 000 000 Kč, která je zároveň maximální hranicí výše příjmů pro vstup do paušálního režimu. Z provedené analýzy vyplynulo, že režim paušální daně je při takto vysokých příjmech výhodný pro fyzické osoby, které by za jiných okolností uplatnily výdajový paušál 30 % - 60 % - součet všech záloh za rok je za celé zdaňovací období menší, než souhrn povinných odvodů a daně z příjmů při uplatnění výdajového paušálu. I za předpokladu, že fyzická osoba uplatňuje daňová zvýhodnění na děti, kde může dojít k daňovému bonusu či přeplatku na dani, ale stále převažuje skutečnost, že odvody na pojistném jsou oproti celé paušální dani vyšší. Tyto skutečnosti a možnosti ovšem internetové poradny pro živnostníky ani MFČR nezmiňují, což také vede k tomu, že o režim paušální daně není mezi podnikajícími fyzickými osobami zájem. To potvrzují data MFČR (2022), která říkají, že na začátku roku 2022 bylo v paušálním režimu zhruba 78 000 účastníků, ačkoliv by tento režim byl výhodný až pro 120 000 OSVČ.

Další analýza srovnávala daňový dopad na poplatníka daně z příjmů při využití institutu spolupracující osoby či spolupracujícího manžela/ky. Tato analýza navazovala na předchozí analýzu, kde byl použit výdajový paušál, a na těchto hodnotách byl vyčíslen daňový dopad při změně základu daně. Výsledky analýzy přinesly zjištění, že při příjmech 1 000 000 Kč a uplatnění daných sazeb výdajového paušálu lze snížit daňové zatížení až o 90 %. Z provedené analýzy tedy vyplynulo, že česká legislativa nabízí daňovým poplatníkům široké spektrum možností daňové optimalizace, aniž by brala v potaz reálnou ekonomickou situaci fyzické osoby, respektive reálně vynaložené náklady/výdaje.

Oproti tomu daňový systém v Německu umožňuje podnikajícím fyzickým osobám, jejichž příjmy podléhají dani z příjmů fyzických osob, určit výslednou daň pouze na základě prokázání skutečně dosažených příjmů a skutečně vynaložených výdajů. Při porovnání zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti a z pronájmu bylo zjištěno, že v Německu je při prokazování skutečných příjmů a výdajů daňové zatížení mnohem vyšší, ovšem jak již bylo řečeno, poplatník daně z příjmů fyzických osob

v České republice může svou výslednou daň optimalizovat dle jiného způsobu prokazování vynaložených výdajů. Obecnější závěry rozdílů mezi daňovými systémy České republiky a Německa, vztahující se na větší spektrum fyzických osob, vyžadují hlubší výzkum. V této analýze nebyly zohledněny kapitálové ani ostatní příjmy, neboť v České republice tyto dva druhy příjmů základ pouze navyšují, neboť od nich nelze odečíst žádné vynaložené výdaje.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala tématem daně z příjmů fyzických osob a jejího dopadu na daňové poplatníky. Hlavním cílem této práce bylo posoudit daňový dopad na poplatníka daně z příjmů fyzických osob, a to s ohledem na legislativní změny a zároveň porovnat tyto skutečnosti se systémem zdanění v jiné zemi. První dílčí cíl, provedení literární rešerše v oblasti problematiky zdanění příjmů, zaměřené na vymezení základních pojmů z této oblasti je naplněn v kapitole 2, která vymezuje základní teoretická východiska z problematiky daní. Související druhý dílčí cíl, tedy charakteristika daňového systému České republiky se zaměřením na daň z příjmů fyzických osob z pohledu vývoje legislativy a dopadů do ekonomiky je naplněn v další části práce, jež se věnuje legislativnímu rámci daně z příjmů fyzických osob v České republice a následně systému zdanění osobních příjmů v Německu. Práce si kladla mimo jiné za cíl analyzování systému zdanění příjmů fyzických osob v České republice a vybraných zemích z pohledů dopadů na daňové poplatníky pomocí demonstrace problému na konkrétních příkladech, a dále vyhodnocení provedené analýzy. Analýza dopadu zdanění byla provedena u příjmů ze závislé činnosti s ohledem na zrušení superhrubé mzdy, u příjmů ze samostatné výdělečné činnosti a pronájmu. V tomto případě byly k analýze využity způsoby zdanění, které berou v potaz fiktivní výši výdajů. Analýza pokračovala komparací zdanění těchto příjmů ve vybrané zemi, kterou bylo Německo. Závěry z provedené analýzy přinesly výsledné efektivní sazby daně, neboli reálný daňový dopad na poplatníka. Poslední cíl, shrnutí řešené problematiky a formulování závěrů je naplněno v závěru této práce, přičemž ze závěrů analýzy vyplývá, že zrušení superhrubé mzdy má velmi kladný vliv na daňový dopad poplatníka, ovšem nelze určit na jak dlouho, neboť není známo, že by superhrubá mzda byla zrušena trvale. V porovnání se systémem zdanění v Německu zůstane vyšší disponibilní důchod fyzické osobě v České republice, a to i pokud je daňový dopad v Německu nižší než v České republice. Dopad zdanění u příjmů ze samostatné výdělečné činnosti a pronájmu se odvíjí od způsobu prokázání výdajů či nákladů, kterých zákon o dani z příjmů fyzických osob v České republice umožňuje několik, a tak se daňový dopad může významně lišit. Oproti tomu německá legislativa umožňuje pouze prokázání skutečných příjmů a výdajů.

Seznam použitých zdrojů

- Accace. (2022). *Minimální, průměrná a zaručená mzda od 1. ledna 2022*. <https://accace.cz/minimalni-prumerna-a-zarucena-mzda/>
- Beránek, P. (2021). *Průvodce zákonem o daních z příjmů pro OSVČ a další poplatníky s dílčím základem v §7*. ANAG.
- Boháč, R. (2011). *Pojem daň v daňových zákonech*. https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/02%20FINANC/Radim%20Bohac.pdf
- Businessinfo.cz. (2022). *Jako jsou nově slevy na děti? Zrušil se limit pro daňový bonus*. <https://www.businessinfo.cz/clanky/jake-budou-nove-slevy-na-deti-rusi-se-limit-pro-danovy-bonus/>
- Česká národní banka. (2022). *Kurzy devizového kurzu*. Dostupné 3.2.2022 z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/index.html?date=01.01.2022>
- Česká správa sociálního zabezpečení. (2022). *Definice a druhy SVČ*. Dostupné 20.1.2022 z: <https://www.cssz.cz/definice-a-druhy-svc>
- Český statistický úřad. (2021). *Aktuální populační vývoj v kostce*. Dostupné 30.1.2022 z: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>
- Český statistický úřad. (2022). *Indexy spotřebitelských cen – inflace – březen 2022*. Dostupné 25.3. 2022 z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/indexy-spotrebitelskych-cen-inflace-brezen-2022>
- Čížek, B. (2020). *Zrušení superhrubé mzdy zaměstnavatelům nic nepřinese. Mám strach, aby vláda nehledala chybějící miliardy u firem, říká Čížek ze Svazu průmyslu*. <https://domaci.hn.cz/c1-66808510-zruseni-superhrube-mzdy-zamestnavatelum-nic-nepriinese-mam-strach-aby-vlada-nehledala-chybejici-miliardy-u-firem-rika-cizek-ze-svazu-prumyslu>
- ČTK. (2022). *Sněmovna schválila rozpočet se schodkem 280 miliard. Poslanci přidali miliardu resortu obrany*. https://www.irozhlas.cz/ekonomika/statni-rozpocet-2022-cesko-ministerstvo-obrany-poslanecka-snemovna_2203101348_ako
- Die Techniker. (2022). *Wie sind die aktuellen Beitragssätze in der Sozialversicherung?* <https://www.tk.de/firmenkunden/versicherung/beitraege-faq/beitragssaetze/aktuelle-beitragssaetze-in-der-sozialversicherung-2031554>
- Dlouhá, P. (2018). *Spolupracující osoba. Pomůže k nižším daním i pojistnému. Jak na to? Peníze.CZ*. <https://www.penize.cz/dan-z-prijmu/333825-spolupracujici-osoba-pomuze-k-nizsim-danim-i-pojistnemu-jak-na-to>
- Einkommensteuergesetz. (2022). <https://www.gesetze-im-internet.de/estg/BJNR010050934.html>
- Finance.cz. (2022). *Zdravotní pojištění OSVČ – vyměřovací základ*. Internet info, s.r.o. <https://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-z-prijmu/zdravotni-pojisteni-osvc/vymerovaci-zaklad/>

- Für Gründer. (2022). *Einzelunternehmen gründen: mögliche Rechtsformen für Sologründer*. <https://www.fuer-gruender.de/wissen/existenzgruendung-planen/recht-und-steuern/rechtsform/einzelunternehmen/>
- German-Tax. (2020). *Daňové třídy v Německu*. Strategiczni.pl. <https://german-tax.cz/danove-tridy-v-nemecku/>
- Hakalová, J., & Pšenková, Y. (2019). *Daňová evidence Teorie a praxe*. Wolters Kluwer.
- Halabrinová, D. (2016). *Praktický průvodce pro podnikatele aneb jak vést daňovou evidenci*. Aprofitail Czech Republic.
- Hnátek, M. (2021). *Zcela legální daňové triky*. 5., rozšířené vydání. ESAP s.r.o
- IamExpat Media B.V. (2022). *German tax system & Taxes in Germany*. <https://www.iamexpat.de/expat-info/taxation-germany/german-tax-system>
- Integra Centrum s.r.o. (2022). *Sleva na dani u zastavených exekucí*. <https://www.integracentrum.cz/aktuality/sleva-na-dani-u-zastavenych-exekuci-944>
- Macháček, I. (2021). *Fyzické osoby a daň z příjmů*. 4. aktualizované vydání. Wolters Kluwer.
- Macháček, I. (2022). *Paušální daň za uplynulý rok 2021 a v roce 2022*. Účetnictví v praxi, 1/2022, s 15-19.
- ManagementMania.com (2016). *Daňová soustava ČR*. <https://managementmania.com/cs/danova-soustava-cr>
- Marková, H. (2020). *Daňové zákony 2020*. Grada.
- Marková, H. (2021). *Daňové zákony 2021*. Grada.
- Marková, H. (2022). *Daňové zákony 2022*. Grada.
- Mečířová, L. (2022). *Kdy bude vaše výdělečná činnost vedlejší?* Internet Info, s.r.o. <https://www.finance.cz/528898-vedlejsi-vydelecna-cinnost/>
- Mečířová, L. (2021). *Zrušení solidární daně: Kdo bude odvádět 23% daň z příjmů?* Internet Info, s.r.o. <https://www.finance.cz/540577-kdo-bude-odvadet-23-procent-dan-z-prijmu/>
- Měšec.cz (2021). *Superhrubá mzda*. Internet Info, s.r.o. <https://www.mesec.cz/danovy-portal/dan-z-prijmu/superhruba-mzda/>
- Mičudová, K, Gangur, M., Svoboda, M., & Říhová, P. (2016). *Základy statistiky a pravděpodobnosti*. Západočeská univerzita v Plzni.
- Ministerstvo financí České republiky. (2022). *MF eviduje 23 800 nových přihlášek k paušální dani, aktivních paušalistů je aktuálně zhruba 78 tisíc*. <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/mf-eviduje-23-800-novych-prihlasek-k-pau-44253/>
- Mísařová, P., P., & Otavová, M. (2015). *Daň z příjmů srozumitelně*. KEY Publishing s.r.o.
- MFČR. (2022). *Vláda schválila snížení spotřební daně z nafty a benzínu o 1,5 Kč na litr*. <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/vlada-schvalila-snizeni-spotrebnidane-z-47148>

- MPSV. (2022). *Minimální mzda se od ledna 2022 zvýší na 16 200 korun*. <https://www.mpsv.cz/-/minimalni-mzda-se-od-ledna-2022-zvysi-na-16-200-korun>
- MPSV. (2020). *Sociální pojištění v roce 2020*. <https://www.mpsv.cz/socialni-pojisteni-v-roce-2020>
- MPSV. (2021). *Sociální pojištění v roce 2021*. <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-pojisteni-v-roce-2021>
- MPSV. (2022). *Sociální pojištění v roce 2022*. <https://www.mpsv.cz/socialni-pojisteni>
- Nehra, W. (2022). *Salary Report 2022: Doctors remain Germany's highest earners*. <https://www.iamexpat.de/career/employment-news/salary-report-2022-doctors-remain-germanys-highest-earners>
- Neotax.cz. (2022). *Práce v Německu a nárok na peněžité dávky*. <https://neotax.eu/cs/blog/prace-v-nemecku-a-narok-na-penezite-davky>
- Oliver,. (2022). *Freiberufler Steuern: Dass sollten Freelancer wissen*. <https://getpenta.com/de/blog/steuern-freiberufler/>
- Pelc, V. (2021). *Daně z příjmu. Zákon s poznámkami a judikaturou*. C.H. Beck.
- Pokorná, L. (22.11.2021). *Daňová ztráta: Co nám její vykázání přinese?* Internet Info, s.r.o. <https://www.podnikatel.cz/clanky/danova-ztrata-co-nam-jeji-vykazani-prinese/>
- Radvan, M., Mrkývka, P, a kolektiv. (2016). *Důchodové daně*. Masarykova univerzita.
- Rauss, U. (2022). *Ohne Nachweise 1.000 Euro als Werbungskostenpauschale absetzen*. Finanztip.de. Dostupné 31.03.2022 z: <https://www.finanztip.de/werbungskostenpauschale/>
- Smith, S. (2015). *Taxation: A very short Introduction*. Oxford University Press
- Sojka, V. a kolektiv (2017). *Mezinárodní zdanění příjmů. Smlouvy o zamezení dvojího zdanění a zákon o daních z příjmů*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR
- Steuern.de. (2020). *Steuersatz. Das sollen Sie wissen*. <https://www.steuern.de/steuersatz>
- Široký, J. (2016). *Základy daňové teorie s praktickými příklady*. 2., aktualizované vydání. Praha, Wolters Kluwer.
- Tepperová, J., Zídková, H. (2017). *Texts for „taxation in the CR and EU*. Nakladatelství Oeconomica.
- Test.de. (2022). *Wie viel Beitrag Selbstständige zahlen müssen*. <https://www.test.de/Gesetzliche-Krankenversicherung-Selbststaendige-5353038-0/>
- Urban, J. (2015). *Teorie národního hospodářství*. 2. doplněné a rozšířené vydání. ASPI.
- Vančurová, A. (2013). *Zdanění osobních příjmů*. Wolters Kluwer.
- Vančurová, A. (2021). *Zdanění osobních příjmů*. 3. vydání. Wolters Kluwer.
- Vančurová, A. & Zídková, H. (2019). *Daně v podnikání*. 1. VOX a.s
- Vychopeň, J. (2018). *Daň z příjmů 2018*. 14. vyd. Wolters Kluwer.
- Vychopeň, J. (2021). *Daň z příjmů 2021*. 17. vyd. Wolters Kluwer.

Wolters Kluwer ČR. (2020). *Zrušení superhrubé mzdy přinese daňovou úsporu všem zaměstnancům.* <https://www.dauc.cz/aktuality/450/zruseni-superhrube-mzdy-prinese-danovou-usporu-vsem-zamestnancum>

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj relativní sazby paušálních výdajů v ČR.....	21
Tabulka 2 Vývoj limitu paušálních výdajů v ČR	21
Tabulka 3 Výhody a nevýhody výdajového paušálu	22
Tabulka 4 Stanovení dílčího základu daně u § 7	23
Tabulka 5 Vývoj paušální daně po novelizaci	24
Tabulka 6 Výhody a nevýhody paušální daně	25
Tabulka 7 Nezdánitelné části základu daně	32
Tabulka 8 vývoj slevy na poplatníka za poslední tři zdaňovací období	34
Tabulka 9 Vývoj slevy za umístění dítěte za poslední tři zdaňovací období (maximální uplatnitelná částka)	35
Tabulka 10 Vývoj daňového zvýhodnění na dítě v letech 2020 - 2022	36
Tabulka 11 Obecný postup pro výpočet daně z příjmů fyzických osob	36
Tabulka 12 Změny ve vyměřovacích základech a zálohách na sociální zabezpečení (OSVČ)	39
Tabulka 13 Změny ve vyměřovacích základech a zálohách na veřejné zdravotní pojištění	40
Tabulka 14 Vývoj tarifů pro sazbu daně z příjmů v Německu	41
Tabulka 15 Přídatky na děti platné v Německu k roku 2022.....	42
Tabulka 16 Rozdíl v čisté mzdě při měsíční minimální hrubé mzdě v letech 2020-2022	46
Tabulka 17 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u minimální hrubé mzdy v letech 2020-2022	47
Tabulka 18 Rozdíl v čisté mzdě při měsíční hrubé mzdě 25 000 Kč v letech 2020-2022	47
Tabulka 19 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u příjmu 25 000 Kč v letech 2020-2022	48

Tabulka 20 Rozdíl v čisté mzdě při průměrné měsíční mzdě v letech 2020-2022	49
Tabulka 21 Daňová povinnost při uplatnění daňového zvýhodnění na děti a daňový dopad při průměrné měsíční mzdě v letech 2020-2022	50
Tabulka 22 Uplatnění odpočtů a slev u průměrné mzdy 2022	50
Tabulka 23 Rozdíl v čisté mzdě při měsíční hrubé mzdě 50 000 Kč v letech 2020-2022	51
Tabulka 24 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u příjmu 50 000 Kč v letech 2020-2022	52
Tabulka 25 Rozdíl v čisté mzdě při měsíční hrubé mzdě 100 000 Kč v letech 2020-2022	53
Tabulka 26 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u příjmu 100 000 Kč v letech 2020-2022	54
Tabulka 27 Rozdíl v čisté mzdě u měsíční hrubé mzdy 170 000 Kč v letech 2020-2022	54
Tabulka 28 Daňové zvýhodnění na děti a daňový dopad u zvlášť vysokých příjmů v letech 2020-2022	55
Tabulka 29 Výpočet daně ze mzdy v roce 2022 v Německu	57
Tabulka 30 Výpočet daně ze mzdy v roce 2022 v České republice	58
Tabulka 31 Srovnání daňového dopadu na poplatníka daně z příjmů fyzických osob v České republice a Německu v roce 2022	59
Tabulka 32 Výdajový paušál 80 % a paušální daň v letech 2021 - 2022	61
Tabulka 33 Daňový dopad na poplatníka při uplatnění daňového zvýhodnění na děti u výdajového paušálu 80 % v letech 2021 - 2022	62
Tabulka 34 Výdajový paušál 60 % a paušální daň v letech 2021 - 2022	62
Tabulka 35 Daňový dopad na poplatníka při uplatnění daňového zvýhodnění na děti u výdajového paušálu 60 % v letech 2021 - 2022	63
Tabulka 36 Výdajový paušál 40 % a paušální daň v letech 2021 - 2022	64

Tabulka 37 Daňový dopad na poplatníka při uplatnění daňového zvýhodnění na děti u výdajového paušálu 40 % v letech 2021 - 2022	65
Tabulka 38 Výdajový paušál 30 % a paušální daň v letech 2021 - 2022	65
Tabulka 39 Daňový dopad na poplatníka při uplatnění daňového zvýhodnění na děti u výdajového paušálu 30 % v letech 2021 - 2022	66
Tabulka 40 Využití institutu spolupracující osoby (30 %) 2021	67
Tabulka 41 Využití institutu spolupracující osoby (50 %) 2021	70
Tabulka 42 Výpočet daně z příjmů ze samostatné činnosti a pronájmu v Německu v roce 2021	74
Tabulka 43 Výpočet daně z příjmů ze samostatné činnosti a pronájmu v České republice v roce 2021	75
Tabulka 44 Srovnání zdanění příjmů ze samostatné činnosti a nájmu mezi Německem a Českou republikou v roce 2021	76

Seznam obrázků

Obrázek 1 Schéma daňové soustavy v ČR	10
Obrázek 2 Rozpočtové určení dvou nejvýznamnějších složek daně z příjmů fyzických osob 2022	12
Obrázek 3 Druhy příjmů dle § 3 ZDP.....	13
Obrázek 4 Obecný postup pro stanovení dílčího základu daně	16
Obrázek 5 Možnosti uplatnění výdajů u § 7 ZDP	18
Obrázek 6 Určení dílčích základů daně u příjmů z pronájmu	28
Obrázek 7 Efektivní daňová sazba v letech 2020-2022 u příjmů ze závislé činnosti.....	56
Obrázek 8 Srovnání povinných odvodů při uplatnění paušálních výdajů či paušální daně v letech 2021 a 2022	66
Obrázek 9 Daňová povinnost při přenesení části daňové povinnosti na spolupracující osobu (30 %).....	70
Obrázek 10 Daňová povinnost při přenesení části daňové povinnosti na spolupracujícího manžela/ku	72

Seznam zkratk

EStG	Einkommensteuersatz
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
Sb.	sbírky
ZDP	zákon o dani z příjmů

Abstrakt

Horáčková, M. (2022). *Daň z příjmů fyzických osob – praxe ve vybraných zemích a dopady zdanění* [Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: daň z příjmů, daň z příjmů fyzických osob, dopad zdanění

Předložená diplomová práce se zabývá daní z příjmů fyzických osob, konkrétně dopadem zdanění ve vybraných zemích, kterými jsou Česká republika a Německo. Cílem práce je zjistit daňový dopad na poplatníky, s ohledem na vývoj legislativy v České republice, a porovnat systém zdanění s německou legislativou. V práci jsou nejprve vymezeny metodické postupy této práce. Následují teoretická východiska problematiky zdanění osobních příjmů s ohledem na vývoj legislativy. Další část je zaměřena na analýzu daně z příjmů fyzických osob v České republice, kde je zkoumán daňový dopad na poplatníky této daně, s kladeným důrazem na zrušení superhrubé mzdy u příjmů ze závislé činnosti a zavedení režimu paušální daně u příjmů ze samostatně výdělečné činnosti. Zdanění příjmů ze závislé činnosti, samostatné výdělečné činnosti a z nájmu jsou poté srovnány se systémem zdanění v Německu.

Abstract

Horáčková, M. (2022). *Personal income tax – practice in selected countries* [Master's Thesis, University of West Bohemia].

Key words: income tax, personal income tax, impact of a tax

The presented thesis deals with the personal income tax, especially with the impact of the taxation in selected countries, the Czech republic and Germany. The main goal of the thesis is to determine the impact of the tax on taxpayers regarding the development of the legislation in the Czech republic and comparison of the system in the Czech republic to legislation in Germany. Initially, the thesis defines its methodology, followed by the issue of personal income taxation regarding the development of legislation. The following part of the thesis deals with the analysis of personal income tax in the Czech republic, which is primarily focused on the abolition of the super gross wage and the introduction of a new regime for self-employed. Finally, the taxation of employment, self-employment and rental income are compared to the the taxation system in Germany.